

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Roberti Tvrneri Devonii Oratoris Et Philosophi
Ingolstadiensis Panegyrici Dvo**

Turner, Robert

Ingolstadii, Anno M. DC. IX.

Roberti Tvrneri Viri Doctiss. Professoris In Academia Ingolstadiensi,
Epistolæ Aliqvot.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69598](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69598)

ROBERTI
TURNERI VIRI DO-
CTISS. PROFESSORIS IN
ACADEMIA INGOL-
stadiensi,

EPISTOLÆ ALI-
QVOT.

INGOLSTADII,
Ex Typographeo ADAMI SARTORII,
ANNO M. DC. IX.

ROBERTI
FRANCISCI VIRIDIO
PROFESSORIS IN
ACADEMIA LINGVÆ
LATINÆ
EPISTOLÆ
LXXV

IN
SIGILLIS
ADAMI GARTORII
C. M. DC. LX.

SERENISSIMO
PRINCIPI GVLIELMO,
VTRIVSQUE BAVARIAE DV-
ci, &c. Domino suo Clementissimo
ROBERTVS TVRNERVS
S. P. D.

EPISTOLA PRIMA.

EST opinio per omnium Principum a-
 nimos profeminata, vt putent perti-
 nere ad suas siue dignitatis, siue pru-
 dentia partes cognitionem rerum, nō
 solum quæ late geruntur per orbem, sed etiam quæ in
 mentium quibusdam quasi latebris inclusa nondum
 emanarunt in vulgus. quæ certè consuetudo et si non
 caret labe, quia est curiosorum; tamen hoc tempore
 est pernecessaria, quia omnium. quippè nullus est ho-
 die non dico Princeps, sed homo paulò prudentior, qui
 non habeat Corypheos, tanquam mala semina, vbiq;
 sparsos, qui in alienis rebus videant acriter, de alie-
 nis rebus moneant prudenter: vt putent illi, qui in
 Italia se venditant egregiè politicos, esse iam ignaui
 segnisquæ animi, pati alios in suis rebus lynceos, se in
 alienis

alienis

alienis esse talpam. quanquam monuit quidam
 rum gerendarum artifex apprimè peritus, peccari
 iam grauissimè in hanc partem à Principibus, qui
 malunt habere multos, tanquam malos Philosophos
 in colligendis omnibus minutis superstitiosè curiosos,
 quàm paucos in adorandis certissimis, tanquam bo-
 nos canes, tacitè sagaces. putauit se id euincere, cum
 colligeret & Agamemnonem habuisse vnum Nesto-
 rem, & Athenienses vnum Solonem, & Romanos
 vnum Scipionem, & (vt nostra attingam vno digiti-
 lo timidè) Laurentium Medicem vnum Machiavel-
 lum. prudenter planè; siquidem statuit maiori esse
 prudentiæ scire pauca à paucis, quæ sunt certa, quam
 multa à multis, quæ sola nituntur suspitione. Quæ
 quæ in hoc itinere collegeram certa esse, & ad Tuam
 Serenitatem pertinere maximè, illa iam coarctata,
 & perangustè referta mitto, vt habeat, in quo non
 tam laudaret meam facultatem de magnis, quam
 probaret voluntatem de certis.

GVLIELMO SERENISSIMO

VTRIVSQUE BAVARIAE DVCI,

Domino Clementissimo

R. T. S.

II.

Multa sunt, quæ commendant Principem; mul-
 ta, quæ subditum: sed inter hæc multa, duæ
 sunt.

maximè, Principem beneficentia, subditum fides. nam sit & beneficentia, vt qui Princeps est natura, sit beneficio Deus: & fide, vt qui subditus est lege, sit officio filius. vnde gaudebant Alexander ac Leopater, ille se in hoc reperisse fidem, hic se in illo expertum fuisse beneficentiam. fuit certè gaudium vtrunque serium, vtrunque sanum, cum quæ res duæ in natura sint maximæ, hæ singulæ ex illis singulis efflorescant, ex beneficentia homo factus Deus, ex fide seruus factus filius. quare gaudeo, gaudeboque semper, meam fidem in eam Principis beneficentiam incidisse, quæ possit suæ liberalitatis fontes effundere beneuolè, cum petatur, ac prudenter occludere, si taceatur. peto ergo per Magnificum D. Cancellarium parua audacter, necessaria vehementer, audacter tamen & vehementer ea moderatione, vt petam etiam à Principe & mearum iam fortunarum Deo suppliciter & venerabundè. Valeat. Ingolstadtj.

ROBERTVS TVRNERVS GV-
LIELMO, SERENISSIMO VTRIVSQUE
Bauariæ Duci, &c. Domino Cle-
mentissimo S. P. D.

III.

Hominem familia facit Principem, Principem
beneficentia facit Deum. Vos Dij estis, dicit
Deus,

Deus, sed dñi homines, id est, ij, qui non tam homines videntur propter corporis contagionem, quam dñi propter mentis beneficentiam. reliqua virtutes à Deo sunt, sed quasi particula quaedam decerptæ, ad inferioris notæ homines ornandos: beneficentia autem non tam particula est libata à Deo, quam Dei perfectio, quæ in Principis animo, tanquam solio, resideat. Principes ergo per diuinam beneficentiam dñi, reliqui homines per virtutes reliquas, quasi Dei notas, Diis similes vocantur. quorsum hæc? ut gratissim, quòd offeram hodie Serenissimo materiem ostendende beneficentiæ, id est, exerenda suæ diuinitatis. quam materiem? explicabit Magnificus Dominus Vendius, id quæ tam commodè, ut sperem me habiturum occasionem colendi Dei Principis. Valeat. Ingolstadtij.

ROBERTVS TURNERVS
NOBILI ET CLARISSIMO VIRO, ERASMO VENDIO, Serenissimo Bauariæ
Duci à Consiliis S. P. D.

MONACHIVM.

IV.

NON possum multa per tempus, ac si possem equidem, nollem, ne videar velle negotiorum tuorum quæ plurima solent esse & grauissima, cursum meum

terū ineptè interciderè. hoc tamen, sed vno verbo, me
amare te de literis tuis ad Zachariā meum. loquun-
tur enim suauiter, & quod in tanto viror miror, ter-
sissimè. nam siue excites Zachariam, siue queras ma-
gistrum caremoniarum, siue ames Scotos, verba ita
legis propriè, ita coagmentas affabrè, vt in excitando
vim, in quarendo diligentiam, in amando ipsum
spires amorem. quid laudo hoc quasi nouum aut mi-
rum? nec nouum est nec mirum Vendios, id est, eos,
quos natura finxit ad eloquentiam, omnia scribere
ad præscriptum, in epistola tenuiter, sed lecta; in
grauioribus rebus grandia, sed aptè. verùm de reli-
quis ne morer, de Scotis meis tuam pietatem adamo;
ô iniustam fortunam, quod non finis vt dicam, redamo.
quanquam cum seridè rem cogito, fit, vt feram
meam fortunam non iniquè, ac nollem sanè redama-
re, id est, posse paria reddere tuæ pietati, ne videat
velle, aut cum tua fortuna contendere, aut Tuæ Ma-
gnificentie inuidere. illud enim esset superbia in hæc
mea infima, hoc stultitia in illa tua summa fortuna.
quare gratulor mihi hæc meam misellam fortunam,
non quod cupio esse sordidè miser, sed quod putem esse
cuiusdam felicitatis posse me cum reliquis Scotis ha-
bere VENDIUM meæ virtutis (si quæ sit) admirato-
rem & amicum. libèter vtor tuis verbis, quia sunt &
ad meum sensum iucunda, & ad rem ipsam peractio-
modata. quare si meam tenuitatem cum Scotorum
meorum virtute comprehenderit, erigis. quid erigis?
beas.

beas. nam me cum Scotis habere VENDIVM Patro-
num (vt vniuersim dicam, nam singula non vult tua
modestia audire) summum penè est. quanta autem
clementia fueris tu Patronus, loquebantur tua liti-
ra, quas legi ad Reuerendissimum ROSSENSEM,
humanitatis ac suauitatis notis insignes, quam grati-
vicissim animi clientes fuerant Scoti (vt taceam NI-
NIANVM, ac reliquos) testis est abundè ROSSEN-
SIS, qui cum ignoti in ignotum singularem pietatem
voluerit depingere, solebat illud vsurpare, VENDIVS
est. pergās ergo esse Scotis meis VENDIVS, id est, gra-
tissimis munificus. sed ne videar malo dolo ex Scoti
nomine notioneq; velle aucupari aut commoditatem
aut gratiam, prodo me. Anglia me edidit Angli-
glum, Scotis agnatū, Germanis alumnum, VENDIO
clientem. & Ingolstadiensibus (si velitis) eloquentia
Professorem. quippè eum VENDIVM siue effudit
natura, siue poliuuit disciplina, vt animaduertat, non
cuius Gentis ciuem, sed cuius Ecclesie filium colit at-
que ornat. id quod cum in multis rebus possim videre,
tum in illa, quam trophæis Anglorū Martyrum pre-
fixisti, Paranesi clarissime. in qua etsi suspiciebam e-
loquentiam bene vinctam, religionem sincere putam,
pietatem solide germanam, tamen Germanum ma-
ximè admiratus sum in trophæis Anglorum Anglum,
in prodicione Scotorum Scotum, in furoribus Gallo-
rum Gallum, in singulis verum genuinumq; Ecclesie
Romane filium. quare cum sperem apud tam iustum
exi-

existimatorem nihil mea causa officere, quod Anglia
 me habeat ciuem, aut Scotia agnatum, dummodò
 Ecclesia me amet filium; en tibi me paratum ad om-
 nia siue Scotum in Anglo, siue Anglum in Scoto, siue
 in utroque vtrumque. De stipendio quid rogas? non
 quero vitam illam lautam, exquisitisque volupta-
 tibus confertam, sed Germaniam quero nutricem,
 VENDIVM Patronum, quare si stipendium tale sit,
 vt memineris me esse Sacerdotem, ac VENDII cli-
 entem, fuisse eloquentia Professore ac Collegij Ger-
 manici alumnium, reliqua nihil moror. nam etsi me
 ambiant Padua & Roma amplissimi viri, tamen
 cum Pontifex interponat authoritatem, meq; man-
 datu suo extrudat in Germaniam aut partes infe-
 stas haresi, ita contemno reliqua, vt instar omnium
 rerum putem, latere in tutela & clientela VEN-
 DII. vides ergo res meas nutare, quoad me certi ali-
 quid literis doceas, ita tamen nutare, vt certa propè
 sint ac fixa in tuae humanitatis singulari spe. Vale.
 Romæ. M. D. XXC.

ROBERTVS TURNERVS

IOANNI N. SACERDOTI

S. P. D.

VENETIAS.

V.

u

Accepi.

Accepi tuas literas, nolo dicere quas, ne videat
 præter consuetudinem meam, atque aded con-
 tra naturam superbius aut asperius aliquem appel-
 lare. quid? rogas per Sanctos, vt narrem quas? esse
 hac in caussa nihil tibi largiri statueram, non ero ta-
 men tam pertinax, vt Sanctos non patiar quidlibet
 à me non dico precibus, sed nutu elicere. quare quod
 per Sanctos rogas, narro quas literas. quas? breuiter.
 querula sunt, maledicæ, felle ac naturæ tuæ acerb-
 itate conspersæ. quanquam vt suffundam frigidam,
 sunt etiam elegantes, ac Ciceroniana dictionis nota
 per insignes. Sed ne erres de mea mente, malo te pa-
 rum eloquentem, quàm nimis maledicum, illa est la-
 bes hominis, hæc Christiani. à Christiano si gratia
 absit, atque illa ex gratia fonte fluentes virtutes, pa-
 tientia in aduersis, quies in turbulentis, in conui-
 tiis taciturnitas; ad inferos amandabunt natura, &
 ex naturæ seminario profecta hæc vitia, maledicen-
 tia in bonos, querelæ de nugis, conuitia in hostes, si
 quos tamen tu habes hostes, ac non potius omnes a-
 micè fauentes tuis rebus. sed quas narro voces maledi-
 dicas? illa tuæ voces de Christianis Macheuillitis (vt
 vtar tuo verbo) de prudentibus huius seculi, viden-
 tur ne tibi aptè structa? aptè, sed vt in meos amicos
 maledicè. illa tua bella Christiani descriptio, illa ex
 Matthæo species (nolo eam irrepere in meas literas,
 ita mihi videtur ficta ab ipso Satana) videntur ne ti-
 bi affabrè posita? affabrè, sed vt in re falsa ineptè illa
 illa

alia tua; Non possum, non volo, non me di-
gnum est; Possum per cōscientiam, volo per
naturam, fecerunt in re nō dissimili Sancti;
Per naturæ, per studiorum, per exilij com-
munionem te rogo, vt feras manū auxilia-
tricem, voces tam sunt querula, vt videantur potiùs
profusæ à muliercula, quàm scriptæ à Sacerdote. quid?
non potes? video abesse gratiam, non vñ? reprehendo
tuam naturam, potes per conscientiam? ô pulchram
conscientiam, Christi q̄ lege arctè deuinctam, quæ pos-
sit iniurias, vñ per naturam? doleo tantam esse tue
naturæ vel obstinationem, vel deprauationem, vt ve-
lis etiam cum animi labe, fecerunt in re non dissimili
Sancti? es egregiè Theologus, qui Sanctis Dei (in quos
aut non cecidit tanta labe, aut, si ceciderit, expiata
fuit perpetuo cinere) affingis tam falsa, rogas per om-
nia officiorum genera, tibi vt feram manus auxilia-
trices? fac vt nolis, quod velis; velis, quod non possis;
non possis, quod per naturam velis; non velis, quod
per conscientiam possis, & ecce me tibi paratissimum.
non est te dignum? at te dignum fuit domi rem me-
retriciam consecrari, abligurire rem tuam, matri
esse caussam perpetui luctus, patri certæ mortis: at
foris non te dignum est tantillum pati, & Catholi-
cum, & exulem, & Sacerdotem, at istud pati, qua n-
tulum est? nihil sanè est, vt nihilo te putem melio-
rem si patiaris; at multò sanè peiorem, quodd tua spon-
tè non patiaris, non potes? potuisti pati carcerem de

scelere, ac tibi in summa rei fœditate gloriosum videbatur; potuisti te obicere periculo maris, gladij, mortis; & hoc in rebus pessimis tibi videbatur summa iucunditate delinitum (non aperio res, tu satis vides sensum) & iam non potes in caussa meriti certa, laudis summa, Dei iusta tantillum pati. non laboro, quod hæreticus illa scelera admisisti, tantum noto te potuisse pati hæreticum de pessimis, nõ posse iam Catholicum de re optima (si optimè interpreteris) pati. quid dico pati? eiusq; te elatum esse ira studioq; vindicta, vt cogites talia? õ generosum Christianum. cur natura tua obsecutus, vt generosior videare, non distringis gladium Sacerdos, occultas sicam Catholicus, temperas poculum exul? sunt euersores nostrarum facultatum. falleris, sunt nostrarum facultatum fundatores, si paululum modò patiaris. res non patet, nisi inspicienti, quanquam sint euersores, imò demones sint. velim spectes, non quid illi mereantur, sed quid deceat nos. si sunt impij, Deus dissipabit consilia impiorum, quid sumis personam Dei? si sunt inimici, Deus confringet capita inimicorum nostrorũ, quid inuolas in cœli fines? tot sunt domicilia in Ecclesia sanctis, tot theatra in mundo doctis, quid times? non es domi tuae, vbi omnes salutant Rabbi, et foris, quid frendes? foris patiamur modò aliquid, neq; simus tam delicati, vt velimus extra Ægyptum ollas; imò tam simus magnanimi, vt nolimus in Ægypto ollas, ne peccata nostra augeant nobis pœnam, alii dolent.

lorem. satis monui, si quid habes conscientia; si nihil habes, nimis multum monui. Vale. Romæ.

ROBERTVS TURNERVS

ERASMO VENDIO S. P. D.

MONACHIVM.

VI.

EAm mihi natura siue indidit modestiam, siue inusit rusticitatem, vt non possim sine caussa aliis esse seriarum cogitationum molestus interturbator. vellem salutare, mentis pia est in patronos, nolle esse molestus, mentis officiosa est in occupatos. eccam luctam officij cum pietate, atq; ita lucta, vt pietas saepe cedat officio. ridebunt me Peripatetici & illi ex aula polituli quasi hominẽ cubiculi, non fori. rideant. nam placet esse Stoico, id est, nunquam felicior homo sum, quam cum solus sum. nam solus tanquam Lelius versor cum omnibus; solus tanquam Aristoteles obeam terram & coelos; solus scribo in Reges tam liberẽ, vt hoc putem esse Regem; solus pugno pro religione tam constanter, vt hoc opinor esse Martyrem; solus non offendor, solus non offendor. verum in hac felicitate, id est, infortunij, quod partuum, quos solus edo sine sola, forma saepe tam sunt illiberales, vt vix ferant oculum curiosi aulici, nedum prudentis inspectoris. id quod cum saepe mihi accidit, tum maximẽ in hoc partu, quẽ

u 3

essu-

effusum ante duos dies continui apud me pra pudore,
nūc mitto ad te, palpatione & oculo molliusculè tra-
ctandum, nam tam tener est, vt nō ferat lacertos, vo-
lebam eum sistere Serenissimo nostro Principi inspi-
endum, sed puellus est ad imitationem patris tam ru-
sticè verecundus, vt nolit se sisti, nisi ductus manu, aut
probatu voce VENDII. Quare rogo, vt si commodè
possis, cras cures huic meo, seu potius tuo audentiam,
ea tamen lege, si probetur. scripsi etiam totius itineris
narrationem totam, sed ita excreuit, vt non possim
describere tantulo tempore. mittam post paucos dies,
cum summa, quam collegi libri, de rebus Flandricis.
miraberis dolum Oranij, miseriam Flandrorum do-
lebis. Vale.

E I D E M.

MONACHIUM.

VII.

Nihil est, quòd nihil scribo; imò quòd nihil scribo,
aliquid est. nam etsi eum animi motum mihi
vel inusserit natura, vel conformârit disciplina, vt li-
bentissimè scribam ad Vendios, limatulos illos & ter-
sos orationis siue probanda iudices, siue vincienda ar-
tífices: tamen cum te cognoscam ita vndiq; districtum
à negociis, vt velis potius, quàm possis aliquid seponere
temporis externis legendis, hunc mihi motum ha-
tenuis cohibui intra cancellos: & cogitavi semper
potius

potius quid debeam occupatissimo, quàm quid soleam
auceps voluptatis. nam etsi nihil sit ad laudem pul-
chrius, aut ad voluptatem liquidius, quàm ex verbis,
tanquam tessellis, lectis cum iudicio, positis arte, inge-
nij colligere famam: tamen quem admodum tesserae
ad emblematis expressionem composita scienter pluri-
mum amittunt venustatis, nisi emineant commodo
in loco: sic literis, in quibus alioqui existunt ingenij
artiq; per insignes nota, plurimum perit decorus, nisi
oportuno scribatur tempore, ac in negotiis nunquam
fuit opportunus, ne Casari quidem Cicero. hoc meum
iudicium est, quod nunquam depono, nisi obiurges, de
ingrata mente. quanquam gratus sum, dum taceo;
ingratus, dum scribo. nam quae scribo, tenuia sunt. ac
singularibus illis tuis in me beneficiis tenuia haec si re-
ponam & minutula; vereor sanè, vt ingrati subeam
nomè. taceo ergo magna conceptionibus magnis, & ex
pectoris mei quodã quasi sacro adyto sepono, quod ve-
nerer, nunc illud, quod me vocaris in Bavariam; nunc
hoc, quod miseris Ingolstadium; modò istud, quod a-
maris; modò id, quod foueris. ineptus sum, qui minutus
sum. sed volui excusare semel, vt intelligas semper me
tacitè colere, non sordidè tacere. nostin' de Seraphinis?
querunt, inueniunt; inueniunt, amant; amant, ado-
rant, adorant, tacent; & eò magis tacent, quod sum mis-
sius adorant. nam est in amore modus supra modum,
quem si coneris exprimere verbis, perinde feceris, ac si
imaginè omni colore affabrè expressam obducas velo,

ut videatur magis. ad Seraphinorum normam am-
 id est, quantum amo, taceo. sed vide amorem pru-
 dentem. quam enim tacet reuerenter in nullo nego-
 tio, ne sit molestus; tam in negotio aliquo loquitur li-
 bere, ut sit gratus. est negotium. quod? vitæ Pontifi-
 cum scriptæ erant à Platina, sed non sine apertis no-
 tis vel negligentia, vel malitia. ordo sæpè violatus. qui
 est primus, secundo; qui est nullus, primo ponitur in
 loco. magna transiliuntur tanquam minutula, mi-
 nutula narrantur vberi fusque filo. bonis Pontifici-
 bus mala notæ inustæ; malis laudes, tanquam false
 plumæ, appictæ. qui fuit Martyr Christo, Platina est
 Magus. negligentem hominem. vno verbo, nullus
 ordo, multus error. hanc sentinam volui exhaurire.
 ad id dam colligo multa, & polio multum. iustum est
 volumen de vitis Pontificum vsque ad Gregorium de-
 cimum tertium. vides vnum laborem, ecce tibi alte-
 rum. Granatensis vir diuinus, diuina loquebatur, sed
 vernaculè tantùm Hispani & Itali. hunc feci, ut
 Latine loquatur omnibus, magno labore, feci tamen.
 hos meos labores duo magnæ notæ viri vrgent, ut
 communicem mundo. sed vix credas, quam inuitus
 exeam in vulgus, ita bona potiùs mordet mali, quam
 probant boni. nihil efficio, volunt me exire, etiam in-
 uitum. statuo tamen, priusquam vela explico de vi-
 tis Pontificum & Granatensi, præmittere proximo
 nundinis Francofurtum libellos, quasi speculatores,
 exploratum, quid iudicij. in his libellis quasi emissa
 rã

riis erunt orationes quinque, quas habui Ingolstadt; & alia, quas aliis in locis vel egi, vel scripsi. quid narro? multa sunt. his multis vellem adiungere triumphum Leodiensem, & vehementer vellem; quod egerimè sero, pompam post natos homines magnificentissimam non ita pridem obscuratam esse oratione hominis nescio ex qua schola rhetorculi viros magnos numerat, non ornatur, ordinem pulchrum dissipat, non designat; res amplas deprimit, non describit. omnia vno verbo putidè, hanc pompam dictione huius languidulâ & semimortuam noua informabo animula, nouo colore, neruis nouis. tu modò adiuua. adiuuas, si mihi, ipso vestigio, miseris extremas illas lineas, quas tibi designaui redeuns Leodio. illis addo colores, eminentias, umbras, multa doleo, multa allino, vt sit corpus, quod placeat, & quia sic factum, & quia sic pictum. absolui rem, tantùm expecto illud exemplar, vt videam, si quid vsui. heus, etiam volo consilium de hac re, per humanitatem tuam, per honorem meum. vltimum erit de tabellario hoc. est Monacensis, est Iuriconsultus, & Iuriconsultus non ex face, sed studiosorum, quos habet Ingolstadtium, doctissimus, idq; iudicio omnium. non vult latere amplius in schola, tanquam dolia; vult solem, & solem vult Monacensem. siue in agendis causis, siue in alia re illius opella possit esse vsui, offert se, praefert se, abiicit se. Rogo per humanitatem tuam, vt conantem adiuues, vide quid agas, si pro eo agas. non solum in eo ornabis Iuriscōsultum.

sed in Iuriconsulto Poëtam & Oratorem. fac periculum in vincula, aut soluta oratione, miraberentur homulum, ex omnibus vnum, tanto iudicio fuisse, ut putaret reconditiorem Iuris scientiam facile putet, nisi conditiorem hanc literaturam, tanquam salem, interspergat. non erit rabula ex foro, Cicero erit, si VENDIVS ei sit Macenas. pulchrum est, fuisse Macenatem Ciceroni. perdes hanc laudem? perdes, bone si non adiuves. Vale. Ingolstadij.

ROBERTVS TURNERVS
NICOLAO FITZHERBERTO ANGLO,
Nobilissimo adolescenti S.P.D.

D V A G V M.

VIII.

Eloquentia summa vis est (mi NICOLAE) ut penè diuina. nam natura, si langueat, nervos, obsolescat, splendorem quendam solet adferre. maxima profectò laus, nisi illa maior, quod quos natura homines vel morum suauitate limarit, vel ingenij asperitate sinxerit, eos eloquentia alios atq; alios tanquam diuina quadam virgula cudat atque efformet. quid natura extulit aculeatius Cicerone? videtur mihi natus ad Antonium aliquem aut Verrem conuictis figendum. exquisito tamen eloquentia artificio consecutus est, ut in Casaris, Deiotari, Archia laud-

bus, subsidente natura impetu, humanitatis quaedam effigies in eo luceat. Antonius contra facillimis moribus perpolitus cum vitia & aduersarios perstringeret ad rostra, artis excitatus viribus, furere Cicero ni videtur. quid ex vltima memoria repeto veteres? ex tuis (mi FITZHERBERTE) literis perspexi liquidò, naturam eloquentia cedere. tu si quidem natura es dalcis, vt dulcedine voluntates omnium illicias; tu natura humanus, vt humanitate omnium animos occupes: in literis tamen, quas ad me non ita pridem dedisti luculenter Anglicas, eloquentiam ita tibi subsidio comparasti, vt ex asperitate totus aptus appareas. Deus bone, qua hæc noua FITZHERBERTI facies? qui totus videbatur affluere venustatibus, pungit, premit, exagitat. at quid de te merui male, quem tam duriter tractes? quid admisi sceleris, quem interrogando, tanquam Socrates alter, vigeas? aut tanquam Chrisippus aliquis argumentando constringas? an illa tibi videtur labes conuitio tam acripianda, quod BRISTOLI & FOVRDI operam mihi in meo libro mittendo vicariam supposuerim? noui tuum sensum, amicitiam scilicet nostram, cum sit sincera, nullòque simulationis tegumento inuoluta, non pati riualet. cum omnia tua, tanquam mea mihi pateant: non vis aliorum interponi operam, qui mea tibi, tanquam aliena, extorqueant. si id est, mi NICOLAE, cauebo profectò debinc, ne in tuis literis potius audiam argutum Socratem furentem Anglicè, quam

quam

quàm disertum FITZHERBERTVM suauitatem
 latinè. siquidem cùm in omnes ego partes aciem dil-
 genter intendã, ne quid videar amicitiam leuissimã
 causis collectam violasse: tum acerrimã cautionem in
 eam partem adhibeo, ne quam particulam infirmã
 illius amicitia, quam tu mihi beneficiis, ego tibi be-
 seruantia, vterque vtrique beneuolentia, vna con-
 iunctione, studiorumq; communionem arctissime san-
 ximus. quare si quid opera FOVRDI aut BRISTOL-
 de libro meo interposita suspitionis iniecerit, quã
 tibi non crederem omnia vt humano, vt iusto, vt o-
 mico: vide sis, ne dum nostram amicitiam vana suspi-
 cione violes, & humani, & iusti, & amici vera no-
 mina amittas. sed apage sis hunc librum, cuius ego in-
 duram eò fero molliùs & equiùs, quò & tibi, qui se-
 uaueris, suspicandi de meo animo; & mihi, qui per-
 derim, querendi de tua suspitione maiorem occasi-
 nem obiecerit. vis, apertus sim? ego tibi de libro com-
 do omnia, lege ea, vt tu mihi errore hac in re retribu-
 ti humanitatis tuæ riuulũ (riuulus enim facitẽ hanc
 maculam eluet) aperias: atq; Anglicarum literarum
 aculeos, qui fixerunt acriter, mihi lenias quam pri-
 mùm epistolæ latinæ suauitate. literas, quas Nicolsi-
 no ad me dederas, Lutetia recepi, ex quibus haustu-
 luptatem, quantam dicendo consequi non possum, vel
 quòd amoris sale resperse erãt; vel quòd te loqueban-
 tur fingendæ orationis artificem. quanquam erant
 quoque antiquæ tuæ negligentia noua quedam re-
 figia

figia haud leuiter pressa. nam periodi disfluebant. vbi nerui, quos notauit? sententia non alia ex alio nexa. vbi prudentia, quam toties docui, non posse doceri? in loco etiam communi haeres, triumphas. quorsum tam magna crepida huic pusioni? quorsum amplificationes ista tenuitati epistola? oratio reliqua tersa est. mihi crede. & petita ex medio Cicerone, plane digna Fitzherberto. id est, eo, qui cumulum eloquentiae facile consequetur, si nervos paululum intenderit. ad quam gloriam, ut ego tibi faces praferam, de imitatione pauca, qua mens animus iamdiu parturit, proximis fortasse literis adumbrabo. in quibus facile perspicies, quibus periodi vinculis solent constringi, ne dissipata hiant; quae figurae & amplificationes, cui dicendi generi intexi debent, item qua ratione cuiusque authoris artificium eliciendum sit, quibus rebus tota penè imitationis doctrina continetur. Vale. Parisiis.

ROBERTVS TURNERVS

GVLIELMO ALANO, PATRONO, SANCTISSIMO, DOCTISSIMO S. P. D.

DVACVM.

IX.

Viuo, & tibi (doctissime ALANE) quoad viuam, viuam valeo, & tui (id tua in me beneficia innume-

nume-

numerabilia exigunt) quamdiu valeo, valebo semper.
 R. Episcopus Rossensis te adamat. nam quoties de
 ALANO percunctatur, ex antiqua memoria Hierony-
 num aut Augustinum aliquem videtur informasse
 cogitatione. quoties de ALANO loquitur, totius
 omnibus depingit hominem summa humanitate pe-
 litum, intima doctrina praditum, antiquis moribus
 excultum, pietate denique admirabilem, qui ratio-
 nes ita instituit, ut suis, non sibi viuat; ad Deum, non
 ad homines omnia referat. non fallo assentando, tu
 viuum equidem, si te crebris sermonibus non v'superpet
 & omnium virtutum exemplum, suis, alienis, omni-
 bus denique non proponat: quem tuas virtutes oratio-
 ne adumbrantem dum audio, cogitare soleo, & quomodo
 tu similis ALANO? ita es sine fuco apertus, sine do-
 le candidus. quid plura? nihil profecto habet Luceus
 illo praestantius. cogitas doctum? nihil est, mirari
 um. putas prudentem? nugae sunt, obstupefce simi-
 rum. breuiter comprehendo. tam sudat pro Ecclesia
 grauitate, ut duo Hieronymi; tam pugnat pro patria
 fortiter, ut duo Scauola in illius pectus commigra-
 se videantur. cuius moribus, suauitate, mensa quod
 fruor, & me felicem. de rebus nouis quid quaris? nihil
 hic antiqui, noua sunt omnia, ut malim co-
 te nihil, quam omnia. Vale.

Parisiis.

ROBER-

 ROBERTVS TURNERVS
 PETRO N. S. P. D.

D V A C V M.

X.

Quantum & præclarum artificē, Deus bono, vna
 nobis epistola Petrum depinxit? in argumentis
 acumen plusquam Chrysippeum, in sensu pectus penē
 Socraticum, in verbis planē lingua Ciceroniana. etsi
 natura abhorream à scommate, tuus tamen aculeus
 me delectat, tam pungis lepidē; in eludendis potiùs
 quàm elidendis nostris rationibus firmus videris, tam
 nectis cautē. facetus es? veneres tuas adamo, rem agis
 seriò? prudentiam admiror. omnia textis ac deuincis
 ad artis præscriptum tam concinnē, vt nisi totus mi-
 micus esses, id est, ad alterius formam & imitatio-
 nem fictus, imitatio mihi proculdubid obsolesceret.
 quid? PETRVS generosi Spiritus adolescens alienis
 insistit vestigiis? nihil clarius, cum id præ te seras, ni-
 hil esse tuis literis intertextū, quod aliorum, eorum-
 quē doctissimorum rationibus non fuerit ratum. quos
 mihi doctissimos viros narras? Hermolaum fortasse
 Barbarum, Politianum, Erasmus. hi imitationem
 maledicti ex triuio quidem arrepti concidunt, non
 imitationis (vt soleo interpretari) odio, sed eorum po-
 tiùs hominum, qui illud præclarum ingenij lumen,
 quo sunt ornati à natura sic excoluerunt imitatione,

vt

ut eloquentia consecuti fuerint cumulum, quem isti
 tergo multis iam partibus consecretantur. hi, quos, do-
 ctissimi viri, quid habent acutè inuentum? quid face-
 tè intortum? quid enucleatè explicatum? quid niuidè
 cultum, quod non horrescat, totumq; squalleat, si cum
 Bembo, Sadoleto, Polo conferatur? mihi quidem Er-
 rasmus videtur is esse, qui quantum gloria detraxerit
 aliis, tantum ad se accessisse putet, eloquentia (quam
 ostentabat potius quàm ostendebat) nulla imbutus,
 non credis? loquitur putidè, connectit ineptè. Politia-
 nus ita obsoletus, & obscuritate affectata implicitus,
 ut potius antiquissima memoria Ennio, Dioscoridi,
 aliisq; id genus loqui videatur, quàm nobis orationis
 religionisq; puritate tinctis. Barbarus non ita barba-
 re, sed quid ad Bembum, & Polum nostrum? pbi. sor-
 det. at imitatio meos (imitatores iam meos meo iure
 voco, quos in ius vocatos tam studiosè defendo) in hoc
 eloquentia gradu supremo collocavit. confer iam tuos
 clarissimos cum meis obscuris, tuos doctissimos cum
 meis indoctis, tuos elegantissimos cum meis putidis,
 tuos generosi Spiritus homines cum meis minuti ani-
 mi hominibus, quis euicerit? quis extorserit suam
 sententiam? flaccescet ne potius mea opinio, an tua
 ratio? egone implicatus errore videbor, tu rationi affi-
 xus? quid? egone de via regia declino, si hos limatos se-
 quor; quam illos tuos odio, malevolentia, & ipsa (si
 cum meis conferantur) barbarie infuscatos? quid? e-
 ritne angusti & humilis animi, persequi vestigia Ci-
 c.

Ceronis, Caesaris, & Varronis? & tuis illis clarissimis
 viris operam meam dicare, id erit animi ad caelestem
 contemplationem acerrimo impetu excitati? Cicero
 artem omnem elumbem esse sine imitatione, Caesar
 suos aliorum imitatione ad praclarissima quaeque ex-
 citare; tui clarissimi viri, imitationem nihil habere
 virium. horumne an illorum sententia meum iudi-
 cium subiecero? illorum opinor, nisi ita disputes, quae
 est ingenio singulari, memoria firmissima, diligentia
 attentissima, illum non egere imitatione. itane verò
 mi PETRE? annò potius sic instituenda oratio? me-
 moriam omnem (in breuem formam illigabo, vt di-
 lucefcatur magis) fluere sine ingenio, ingenium hebesce-
 re sine industria, industriam languere sine arte, ar-
 tem nihil aliud esse, quam imitationem quandam
 naturae: ideoque quò quis magis praestet ingenio, pol-
 leat memoria, emineat industria, arte niteat, eò illū
 multis gradibus fore excellentiorem, si imitatione il-
 las omnes dotes cumulet. quid? quòd natura homi-
 nem formauit mimicum? nam (vt minutissima quae-
 que confectet) fit vir acerrima acie, diuino acumine,
 abditissima quaeque natura inspiciat, atque adeò per-
 spiciat, si nutricis voces imitando non exprimat, si
 patris sermonem imitando non adumbret, si aetatis
 praesentis ac praeteritae sapientiam imitando non ef-
 fingat, quātus erit? mutus erit. quam praclarus erit?
 ignarus erit. quid plura differo? excolenda, excolenda
 nobis est imitatio, hanc ego sententiā ex animo meo

non patiar exuri. in hanc si tu mecum sententiã iudicaris pedibus, ô me felicem, qui PETRUM è tantis tenebris eduxerim, in tantam lucem vindicauerim. neque tamen hoc tempore quenque tibi prasinio, quem imiteris, imitare quemcunque, imitare quacunque, modò ad imitationem Erasmi, Politiani, Barbari, imitationis vires non coneris labefactare. si Ciceronem dixero dignum esse, qui à quouis exprimat, cuius si quis extremas lineas assequatur, hunc esse in orationibus numerandum; quid est, cur naturam tam luculentam iniuria violes, vt illam nouercam appelles, vis natura legem euerti, quæ in vna cuiusuis generis re perpolianda suas omnes vires effundit, vt possit hominibus, intento quasi digito, indicare id quod potest in singulis optimum? si Ciceronem in literis latinis hunc optimum constituerit, nouerca tibi pessima videbitur? superiorem designa, ego profectò de meo tibi iure remitto. Vale.

ROBERTVS TURNERVS
ANTONIO VVELSERO S.P.D.

MONACHIVM.

XI.

ME languere de via, languere desiderio Monachij, languere amore tui, nihil est quod scribam, nisi velis fortasse scribi, quæ nec cupio, ne ineptus sim; nec

debeo, quia in via sum. breuiter tamen, uiuo, ut putes
 memori; morior, ut cupias me viuere. illud mea vale-
 tudinis est fracta, hoc tui amoris integri, ut sanè cu-
 piam illo modo mori in TURNERO, ut possim hoc
 modo viuere in WELSERO. caussam si quaero, eli-
 cio vel sympathia communem, vel beneficij certam,
 vel doctrina iustam, vel pietatis grauem. sed sympha-
 tia non est, quia multorum careo agnatis naturis,
 tua vix careo; beneficium non est, quia multi me af-
 fecerunt multis beneficiis, in quos tantùm feror me-
 dius, in te effundor totus; doctrina non est, contemno
 Medinas, te nisi feram in oculis, ipse me non fero in
 pectore; pietas non est, quia stultum est, aut vti ser-
 mone, aut frui consuetudine omnium, qui florent
 pietate. quid ergo est? si rem velis, amor est; si caussam,
 omnem quaero, nullam eruo. hem siste te parumper,
 venit in mentem caussa, qua si non placet, nimis es ri-
 gide Philosophus. scribunt, qui profitentur illas inte-
 riores literas, id esse discriminis inter intelligentiam
 ac voluntatem, quòd intelligentia quas comprehen-
 dit res, ita secernat à concretionem, ut res faciat simi-
 les sibi; voluntas ita in res, quas consecatur, effun-
 ditur tota, ut se faciat similem rebus, vnde cum a-
 mor sit voluntatis, nihil mirum, si cupiam esse vel to-
 tus TURNERVS totius WELSERI, vel medius
 TURNERVS medij WELSERI, vel TURNERVS
 ac WELSERVS tam affabrè confusus in vnum, ut
 nec TURNERVS possim iuste, nec WELSERVS
 x 2 velino

velim verè, sed debeam aptè TURNERO VEL-
 SERVUS dici. vide monstrum, ama mentem, qua hoc
 parit. hæctenus quod fuit amoris, nunc quod est ne-
 cessitatis. hunc tabellarium, quem accepi famulum,
 remitto, rogo vt S. significes remissum esse, non quid
 quicquam fecit præter honestatem aut decorum, sed
 quod non utilis videbatur meis rebus, cum Principe
 me in curru, alterum eiectum constituerit in equo. de
 vestibus S. viderit. quod si quid in actione hac putet à
 me factum imprudenter, depinge me illi sincerum,
 candidum, immunem à culpa siue originali siue a-
 ctuali (vt loquar Theologicè) hac in parte. adde quos-
 dam esse egregiè obmurmuratores de duobus famulis.
 volui refecare hanc occasionem. quod si alius est asci-
 scendus, facillè asiscam vnus aut alterius dies homi-
 nem, politum, prudentem, valentem vsu rerum. hic
 autem, quem remitto, id tantum habet, velle omnia
 posse nihil. nam si ineptum quæris, ecce tibi hominem,
 adde etiam plumbeum, aut si quid sit plumbo obtu-
 sius. reliqua, sincerus est, æ quantum colligo, expertus
 fraudis. de aula illius Episcopi hæretici? nihil habet
 Ballionum & Gnaronum, est pulchrè sericata, cathe-
 nata egregiè, in reliquis deniq; ita sancta est, vt ma-
 lit obtegi suam sanctitatem, quàm videri hypocri-
 tam. rides ironiam meam? amo te na-

sutulum. Stutgardij. M. D.

LXXXI.

EIDEM.

E I D E M.

MONACHIVM.

XII.

Quarin' vbi sim? Stutgardij. quid mediter? ser-
 monē cum Symmista. an redeam? redeo. quā m-
 titō? optarem hoc punctulo, vt ocellos meos dissuauia-
 rer aspectu tuo. nam peregrinari in hoc mundo (mun-
 di notione quid comprehendam, facile vides) non cu-
 peret sanē Plato, peregrinationis alioqui percupidus:
 nedum TVRNERVS, qui mundum alium non optet
 aut gratiorem ad voluptatem, aut pulchriorem ad
 varietatem, quā vultum tuum. hīc si habitet, homo
 est. suauiter vbiq; nobis fuit, suauius nullibi, quā a-
 pud VVirtenbergensem; excepit, amauit, promisit, hu-
 maniter, ardentē, prolixē, hem, mentior. Lotharin-
 gus nos oppressit officiis. ō amor. quid narro amorem?
 ō ardor. quid ardorem? ō flamma, ac si liceat sine vio-
 latione diuini numinis, ō flamma Seraphica. ineptus
 sum, qui ex infinitis vnum aut alterū sepono. sed cūm
 infinita non possim complecti, cupio in vno aut altero
 esse ineptus. praesertim apud te, qui si me ames, inepti-
 as quoq; meas amabis. vt ineptiae meae lauti exquisi-
 tiq; palati hominem minūis offendant, eccas illas tibi
 conditas fabulae quodam quasi sale, si quid tamen sa-
 lis possit habere mea fabula. currum vnum ascēdimus
 nouem, ac ne mei sensus complicata notio faciat, vt

putes singulos obtritos à singulis, ex his nouē dua fuerunt simiæ, vnus canis, symphonicus puer vnus, vnus medicus, seruus à cubiculo vnus, tres Sacerdotes. delectat hæc varietas? delectaret certè magis, si ex septem hominibus videres singulos diuersi generis stultos, vnum furiosum, alterum pium, scædum tertium, quartum melancholicum, quintum taciturnum, sextum nasutulum, septimum omni generis stultum. per Apollinem Delphicum quis cuius generis stultus videbitur tibi? de me ne te crucies, omni generis fui, si scædum excipias: vt nec tam mimicè simiæ cum vexatoribus, nec tam scite canis cum blandulis, quàm ego cum singulis aptè. Socratè puta cum puero, Orestem cum furioso, cum melancholico asinum, cum pio Ambrosium, cum nasutulo Momum, cum taciturno patritium candidatum. de reliquis odorare, quod tibi erit sine Apollinis voce per facile, cum in trium Sacerdotum, & vnus Medici nomine videas vestigia altissimi impressa. id vnum tamen audi. si vidisses furiosum vociferantem, ringentem melancholicum, placentem pium, taciturnum caperato supercilio indigentem silentium, nasutulum mordentem, me in omnem partem versatilem, risisses, risisses, id est, octauum te nobis aggregâsses sapientem, ex hac nostri currus inumbratione vellem elicias reliquas societates, reliquas mensas, reliquos lectos. ô Babylonem. satis VVELSERO, satis à TURNERO. me ama. & tati nisi loquendo me malis perdere. Stutgardij.

ROBER

 ROBERTVSTVRNERVS

REVERENDISSIMO IN CHRISTO

Patri, Thomæ Golduello, Episcopo

Assaphensi S. P. D.

ROMAM.

XIII.

Diuinae beneficentia vis magna est in magnos, bona in bonos. nam nec magnorum ingenia vult latere in angulis, nec bonorum virtutes includi angustiis. non ostendo hoc in Syluestris, Antonii, Paulis (quorum virtutes latentes in caernis, tanquam triumphos cœli, Deus protulit in aspectum, & in huius mundi quendam quasi currum imposuit) sed noto in te. voluisti latere in solitudine Syluestri, sed non potuisti magnus; voluisti in sanctis monasterij septis esse bonus tibi, sed debuisti esse bonus multis. radix tua bonitatis posita est in Italia, rami sparsi sunt per Angliam. fructus decerptus est à toto penè mundo. Italia te fecit Episcopum, Anglia habuit, sed hoc non satis fuit tuae virtuti. Deus voluit Angliam te repudiare Episcopum, vt totus mundus te coleret Episcopum. notior res est, quàm vt debeam digito notare sparsos per Italiam, Angliam, Galliam, Hispaniam, Presbyteros, quos tua manus inunxit, tua virtus excitauit. tua virtus complexa est mundū, seu potius mundus tuam virtutem. non hoc scribo, vt adulatione influam in

* 4

tua

tuas aures, sed ut in gloria tua prædicem Deum: qui
 sic est largus in bonos, ut in egregiè bonos semper velit
 esse egregiè largus. vide, quæso, Deum bonum, & vi-
 de in te. vult Germaniam optimam, optimam mundi
 partem, esse tuæ vitæ, tanquam comediæ, extremum
 actū. nam tibi venit Germania de N. viro bene locu-
 plete & nobili, ac supplex venit per virtutem tuam,
 per merita S. Sylvestri. non est, cur repetam altè rem,
 nosti virum, rem, mentem. de viro vs apertius? nihil
 est in Suevia eo Sueuius, id est, candidius, doctius, sua-
 uius. de mente vs clarius? vult. de re? potest, qui vult
 sincerè, & potest liberè in re religionis, omne tulit
 punctum, si bene intelligo D. Bernardum. hæc sunt in-
 terna, externa illa, nihil est in eo ambitionis, multū
 honoris. aula maximæ ambiuerunt eius virtutem,
 aulas contemnit, quærit solitudinem, & solitudinem
 vestram. habet agnationem per diuitem felix, cliente-
 lam numerosam locuples, amicitiam florentem do-
 ctus. vno verbo in mundo est magnus, siue narrem bo-
 nores, siue pecunias, siue doctrinam, siue personam,
 quam apud Principem tuetur summam multos iam
 annos summa cum gloria. de morbis nihil est, cur ti-
 meas. optimè est habitus, atq; ita valet, ut nihil penè
 viderim aut in tantis laboribus firmiter, aut in tot vir-
 tutibus pulchrius. nō pergo. magnus est, doctus est, sa-
 nus est, vester vult esse, potest esse, cur non recipit an-
 helantem, inhiantē, in vestrum gremium? addo eum,
 me suadente aliud: ita pertinaciter velle esse vestrum,

vt planè putem hanc mentē esse non haustam ex carne, sed instillatam è caelo. quare si eum incitetis vnus modò literis, facietis planè, quod est dignum & vestra charitate, & illius virtute. nam non vult ingredi tantum iter nulla spe, ne qui in mundo est magnus, hac repulsa fiat nullus. Vale. Ingolstadij.

ROBERTVS TVRNERVS
 REVERENDO PATRI, D. MICHAELI
 Lauretano, Societatis IESV, Rectori
 Collegij Germanici
 S. P. D.

XIV.

V Iuo Ingolstadij, feliciter, quia apud humanos; miserè, quia in hypocaustis. nam ita calent, vt mirer Dyonisium Carthusianum, hominem Germanum, purgatricem flammam non expressisse in illis. tam affabrè id potuit, vt præ hi illud Patritij purgatorium, quod inumbravit, mihi planè videatur calore temperatè suffusum, sed in hac hypocaustorum leuicula miseria, illa me persundunt voluptate, Academia docta, gens Catholica, nobilis humanus, Patres amici. Dux penè Deus, vt hæc omnia absint, vnū tamen esset, quod me bearet. quodnam hoc? Lindmairus, cuius virtus tam est constans, vt quicquid fuit in Collegio Angeli, id putem in illius pectus commigrasse,

x f ita

ita loquitur, ita incedit, ita orat, vt nec loqui parcius,
 nec incedere modestius, nec orare ardentius possit; si
 semper haberet in oculis eorum, quos in Collegio reue-
 rebatur pios, verebatur iudices. quid? omnia sua ita
 exigit ad normam, vt si hoc sit natura, nesciam plane,
 quid sit gratia. ac ne putes hanc orationem esse ina-
 niter fusam, illius virtus, mea felicitas est. nam apud
 me diuersatur, idq; ea libertate, vt incitet facto, mo-
 neat etiam nonnunquam verbo. reliquæ meæ res sunt
 nec infra infima, nec supra mediocria, id est, felix ho-
 mo sum, si spectes corpus. sed cum summa mihi non
 sit in corpore, desidero illius felicitatis partem longe
 maximam, qua fruebar in Collegio. querin' quam
 ita sto, vt non sit, qui confirmet; ita cado, vt non sit,
 qui erigat. aridus apud vos fui? hinc stipes sum. apud
 vos fui tepidus? hinc sum ipsum frigus. deniq; illa est o-
 rationis summa, me periculosius hinc stare, quam in
 Collegio cecidisse. non est cui ogganniam, praefectus
 est, cum quo pugnem, TURNERVS, hostis eo per-
 culosior, quod inclusus in pectore furit vehementius,
 cedit difficilius. ineptus sum, qui tuas cogitationes se-
 rias intercidam. quanquam si quid titubatum sit,
 faba cudatur in Scharbum, qui extorsit ab inuito, &
 occupatissimo, hæc vt scriberem. non recipit excusa-
 tionem, vult literas, etiam punctulo scriptas. obiurga
 hominem, quod sit molestus de re nulla. quanquam
 ama potius illum, qui tam sincerè te ama, vt sui a-
 moris has etiam literas velit esse testes. vt eum amu
 arda-

ardentiùs, addo esse dignum omni omnium amore, qui Romam praefert Germania, Collegium vxori, te patri. noui quid dico, cui dico, ideoque dico vno verbo omnia; ama. Vale. Ingolstadij.

ROBERTVS TURNERVS
PETRO N. S. P. D.

XV.

NEgligentia nõ fuit, contemptio fuit, quòd prioribus tuis literis nõ responderam. nam ita erant vel petulantia & stultae loquentiae inusta notia, vel superbia & vanitatis insperse lituris, vt statuerim planè ineptum hoc genus potiùs contemnere tacendo, quàm scribendo refellere. nostin? non est mei otij, litteram alere lite, aut si mei otij esset, frontis non esset. adde superbiorem me esse, quàm vt velim pati riuales in palaestra hac magistros illos ineptè putidos, quorum nec maledicentia olet Diogenè, nec dictio Ciceronem, quod si quam cuperem ausupari laudem in hoc puluere, Bezas elicerè & Dan eos, his politulis literis tinctos, Bertramos contemnerem, homulos illos ex face Latinorũ, qui quicquid rixantur, tam rixantur putidè, vt in summo padore vix teneam vomitũ. quare posthac indulge meo stomacho planè delicatulo, aut expecta tuis sordibus solitam medicinam, silentium, non perdo tempus in refellendis conuitiis eorum praesertim

fertim hominum, qui ostendunt se potius velle, quàm
 posse scribere maledicè. nam maledicentia sine acu-
 minis sale sordet. quod certè nō dignatus fuisset mo-
 nuisse, nisi posteriores tuæ literæ aliquam habuissent
 speciem hominis. quare hisce postremis hoc habere-
 sponsi, gratas fuisse, quòd scriptæ erant non stultè,
 quod si sic pergas, conabor id totum, quod mihi asper-
 sisti labis, elucere dicèdo faciendo. incepti, qui ad tua-
 rum literarum nutum oravi, exoravi, ut sit tuis rebus
 apud N. non malè, ipse narrabit rem, tu vide meam
 mètem, potuisti videre antea, qui videras, quàm ma-
 gnos viros contempseram, ut te non magnum ama-
 rem, non videras? superbè es cæcus, non agnoscis? cæcè
 es superbus, sed es nec cæcus superbè, quia videras; nec
 superbus cæcè, quia agnoscis: ut te videntem, agnoscen-
 tem semper sim posthac amaturus sincerè, seriò, sed
 heus cum cautione tamen sum tibi homo de reliquis,
 ut tu non sis mihi posthac bellua de religione, siliqua
 Geneuenses faciunt iam nauseam, etiam porcis edu-
 catis in vestra hara: quid mihi es molestus alto apud
 matrem Ecclesiam, ac probè saginato deliciis doctri-
 nae & virtutis, deliciis, inquam, illis, quæ quò sapiùs
 libantur, eò reperuntur dulciùs. quare papizo (tuato
 voce iugulo) & papizabo, id què tam seriò, ut paratus
 sim hanc fidem consignare non solùm hominibus ver-
 bo, sed cœlitibus etiam sanguine. nōne vides istud
 contempsi patrem, contemno matrem, contempsi tua,
 contemno tuos, ut totus & tutus sim in hac arca Noè.

& iam, si Diis placet, tu post decimum septimum an-
 num tibi sumis partes mouendae huius constātia. stul-
 tē narras de Iuellis, Wittakeris, Noëllis, nam sex-
 centos tales Goliath ego paruus David facile strauero,
 idque sine funda & lapide. quid inculcas minutos i-
 stos? Caluini tui & Bezae instar puncti habent, si con-
 ferantur cum nostris mediocribus garrunt bella, gar-
 riunt bellē, ita tamen garrunt, ut pra nostris Mure-
 tis grunniant, vno verbo, nihil contemptius hac tur-
 ba, si conferatur cum nostro ciue, apagesis reliqua con-
 uitia. quoties refutauis? fui malus, sum malus, sed tu-
 id tamen malus, quia intra arcam Noë, neq, mea est
 virtutis, quod hic stems; sed Diui mei tutelares, S. MA-
 RIA, Ambrosius, Bonauentura, Catharina, Caecilia,
 reliquiq, in hac sancta communione viui, mortui, te-
 nent me intra lineam, vos quid habetis reliqui subsi-
 dij, nisi in fraude, mendacio, turpitudine, & horum
 architecto Satana? quaeso, ascendas hanc mecum ar-
 cam, aut huic arcae noli esse fluctus nouus, nihil profi-
 cis contra eam, stat in medijs fluctibus, etiam in vul-
 nere est sana. De negotio nostro nihil praesto sine chi-
 rographo, testibus, re integra. quoties eandem rem? à
 nobis cauetur vestris vno verbo, à vobis vix cauetur
 nostris vlllo chirographo. tot sunt latebrae in conscien-
 tia Caluiniana, iam est decimus mēsis, Andreas cum
 non liberat suam fidem de pecunia, & fidem a stri-
 ctam aut veriùs sancitam syngrapha, vbi fides? vbi-
 que potiùs, quam apud Caluianos, rogo, interponas
 te.

te. ego fallo, quia fallor. nisi prestat, molestas sum
 sponsoribus. De Academia nostra quod ludis, nimis
 frigidum est, nisi forte putes, eam esse stupidiorum
 Cantabrigia, quæ nescit præferre Turneros Fulciv.
 ita ne verò? infra meam dignitatem? cur? honesta stu-
 dia, honestus locus, in quo etiam Dionysius exul tri-
 umphabat. sed fortasse tu putas illa fallere, depecula-
 ri, expilare, rapere, esse tantum dignitatis loci quo
 nostri. perge tu tua illa magna seruare tibi, & istud
 hoc paruum permittere mihi. conuenit mihi cum A-
 cademia, vt ego illam obseruem matrem, illa me amet
 filium. Vale. Ingolstadij.

ROBERTVS TURNERVS
 REVERENDO PATRI, IOANNI HO-
 LONIO Societatis IESV,
 S. P. D.

INGOLSTADIVM.

XVI.

Planè ita est, nihil esse Ingolstadio amœnius. nam
 si spectes mœnia, sonant bellum, vt triumphes; si
 plateas, spirant Musas, vt ames. etiam illud non vi-
 des, quod tam clarum est? quæ res nulla ratione vide-
 bantur posse consociari, illa Ingolstadij quadam na-
 tura quasi communiõne deuincta coherent commo-
 dij sunt.

dissimè, Mars cum Musis. quid? quòd Musa cum ru-
 sticis? ó miraculum. sed hæc siue miracula natura, si-
 ue artis gemmula nūquam efficient, vt Ingolstadium
 præferam Monachio. Monachij mœnia non miror.
 miror Romam; Musas non amo, amo cœlum. Martens
 coisse societatem cum Musis, Musas cum rusticis, ma-
 gna sunt apud vos; sed hæc magna sordent ad nostras
 Monacensis. in Gulielmum Ducē commigravit D. Pe-
 trus, in Germaniam Roma, in aulam chorus Pontifi-
 cius, in viros Diui, in fœminas Diua. quid pergo? in
 terram cōmigravit cœlum, vt si mireris me ad hos sy-
 renum scopulos asidere, stupebam equidem te, sedis-
 bus Ingolstadiensibus relictis, non adaolare huc. &
 hoc nobiscum cœlo frui, sed vt hæc nulla essent, VVEL-
 SERVUS tamen meus facile faceret, vt illas Ingolsta-
 dienses delicias contemnerē præ Monachio. nam quic-
 quid est, cãdor est, suauitas est, doctrina est, amor est,
 ineptus sum, qui hoc penicillo duco VVELSERI lineas. nã
 supra artem est, quicquid VVELSERVS est; vt de-
 beas largiri meæ tarditati, vel amoris potius, si diu-
 tius haream in hīs deliciis. quare rogo per humani-
 tatem tuam, aut, si malis, per amicitiam nostram, vt
 si hæc delicia irretitum teneant, quò minus ad sim ad
 finitam lectionum diem, moneas è superiori loco tuos,
 meos, me districtiorem à negotiū abesse, atq; vno aut
 altero pòst die, quicquid est vitij, refecturum. si verba
 effeceris, vt qui apud VVELSERUM sum in medio cœlo,
 apud vos etiam sim extra culpæ suspicionem, eodem
 verbo

verbo

verbo efficies etiam, vt paulò post non dico pro Monachio amem Ingolstadium, sed pro VVelfero colā Holonium, de publicis rebus? loquuntur nuptias Anglæ cum Gallo, ioculare hoc planè, ita omnes affirmant esse, quod ego iuro non esse, vidistin' insaniorem Oratio? summittit, qui rogent Catholicos Principes de milite in illorum prouinciis legendo. heus, si das, narro, promittin' Euangelia? Tornacum venit in potestatem Regis. Heretici timent, Catholici triumphant. Vale. Monachij.

ROBERTVS TURNERVS

VVENCESLAO PETREO SERENISSIMO
vtriusque Bauariæ Duci à
Consiliis S. P. D.

MONACHIUM.

XVII.

Nihil est in rebus, quod cupiā magis, quam commendari; nihil, quod minus soleam, quam commendare: illud, quia virtus mea, nisi aliena commendationis filo cohereat, facile apparet quantula sit; hoc, quia alienam virtutem sic admiror, vt semper timeam vel in sole nubem, vel in chrystallo nauum, tamen cum in aliquo video notas ingenij, in dolis, virtutis, quæ ita solis & chrystalli præferunt speciem, vt luceant sine nube, niteant sine nauo, soleo ex Cicerone

meo libare flosculos, cincinnos, calamiftra, omnia denique artis lumina, quibus has ingenij, indolis, virtutis dotes vel illustrem ignotas, vel notas ornem. nam si quid sum, virtutis sum. quid pergo? nisi virtutem commendem, planè me puto indignum, qui à virtute commender. Quare cùm à doctissimo Friderico, communi amico intellexeram ante paucos dies, quæri aliquem ad nobiles tui Principis ringendos imbuedosq; literis & moribus, in vna re volui agere duo, vt & optimo Principi probarem optimam fidem, & in summa re ornarem summam virtutem. ex multis ergo, quorum hîc mores gustâram, ac venas penè tenueram, secerno inprimis duos, vnum vna etate, alterum multis dotibus insignem. primum adhibui menses hîc tua, vt videres; alterum mitto iam Monachium, vt tentes. vin' dicam? isto Zindecchero nihil puto aptius ad functionem. est facilis natura, vt facile regas; est pulchræ indolis, vt pulchrè ornes; est mentis optima, vt optimè ames. adde Philosophû, & Poëtam, & hac politiori literatura probè tinctum. tantùmne? etiam plura, maiora, eum vel natura fecit, vel finxit ars ad aulâ, organi & testudinis pulsanda mediocriter artificem, bellè cytharadum, insigniter cantorem. homulus quidem est, sed homulus agilis, & quò minor, eò fortasse aptior ad tuum nutum. nam illi maturi & magni putant id deberi suæ maturitati, vt dicant, vt doceant, vt faciant aliquid pro suo arbitratu: tùm hîc meus parvus ita dicturus, docturus, facturus

}

sic

fit omnia, vt ne bona quidem velit bene, nisi tu iubeas. estne eandem? ibit. manendum? manebit. docendum? docebit ad tuam normam. quid multa? quisquis erit, tuus erit. promisit ille mihi, promitto ego tibi, non dico hac, vt amicum ponam in bona gratia apud te (alter enim mihi perinde amicus est) sed vt ostendam Principi meam mentem, qui illius clientela velim commendare aut summos, aut nullos. nam si ex reliqua Bauaria seponas, qui hanc functionem aut possit meliùs, aut velit obire fideliùs, ex iis non sim, quos Princeps putat sinceros. vide, quàm non fallo, qui hac conditione commendo. nam cum planè iam statuerim & viuere & mori in Bauaria, id tantùm proximè & secundum Deum ago & agam, vt siue me offeram, siue alios commendem, Principi probetur meam sinceritatem. non pergo commendando, mitto tantùm adolescentem, vt in eo & me ames, & honestes Principem. Vale. Ingolstadij.

ROBERTVS TURNERVS
VITO ZETZIO S. P. D.

ROMAM.

XVIII.

DEDI SHARBEO ad te literas, sed malè fortasse grauidas, quæ nihil à te responsi eliciant, ne id
qui-

quidem, te amare, me amari. quid hoc rei est? me contemni à VITO? non purassem. tamen si ita sit, etiam mone me contemni, & amantem, & elicientem literas, & promittentem operam, & offerentem studia. ô stultum TURNERVUM, qui sic amat; ô ingratum VITVM, qui sic amatur. sed nolo esse querulus. quãquam si sum querulus, vides amorem, qui siue queratur, siue taceat, ita ardet, vt malit queri, quã tace-re. soleat tamen aliquando tacere, ne videatur queri. sed silentio volo te posthac excitare ad scribendum, cum literis nõ possim inuitare: ac ne in literis fortasse fit tadium, erit breuitatũ quoddam quasi silentium. Vale, ama, rescribe. Ingolstadtij.

ROBERTVS TURNERVS

IOANNI BERVITIO S. P. D.

AVGVSTAM.

XIX.

Cæci sunt (mi BERVITI) & duces caecorum, qui ex Aristotelis aut Platonis umbraculis non ita pridem prodeuntes in mundi quendã quasi solem & pulverem, omni orationis vehementia, tanquam contento arcu, conantur hominibus imprimere, nihil esse tetrius curiositatis labe. narrant isti quidem probabilia, quia pulchrè; sed narrant malè, quia perniciofa. nam curiositas in multis labe nõ est, virtus est.

y z

vin.

vin' videre? nisi sint in Repub. qui hominum tentem
 ingenia, gustent venas, indagent intimos sensus, late-
 bit semper perniciosè vel illud putidum, quod debet
 resecari à Magistratu; vel hoc deforme, quod solet ir-
 videri à Satyrico. quare cum Magistratus esse nō pos-
 sim, Satyricus esse possim, volui quemadmodum reli-
 quis omnibus in locis, sic Augustæ maximè in Comi-
 tiis esse curiosus. volui irrepere, volui irrumperè in in-
 timas aulas Principum, volui videre omnia, vt omnia
 librarem, & ad iustitiæ normam præclare exigere,
 qua mea vel curiositatis diligentia, vel diligentia cu-
 riositate conquisivi materiæ Satyræ acrem, volupta-
 tis mellitam, vtriusque vberem. nam vix cœperam
 obire Principum aulas, cum videam hereticum illum
 mundum administrari à stultis. in Catholicis aulis
 inueni Vitellios, Furios, Camillos, Senecas, qui fron-
 te, verbo, fide, literis tuerentur locum. in aliis? extra
 paucos viros, Principes illos & Deos, putato lustra,
 popinas, officinas, malarum artium, scedarum libidi-
 num, fraudum insanarum. etiam heretici missi no-
 stri aulis, Iesu bone, in pulchro corpore quàm scedi-
 nauit? etiam in illis secretioribus, quæ partim videba-
 mus stulta, partim gemebamus flagitiosa, nonne vi-
 des materiem pulchram? ego video, gaudeoq; toto
 pectore, me ex illis iam scopulis & vadis in quendam
 quasi portum confugisse orij, quod habet laboris fru-
 ctum; negotij, quod habet quietis suauitatem. vnde
 quasi ex specula intuens has stultitias, miseras, st-

des, institui Satyræ in aulam ab antiqua forma degenerantē, atq; ita institui, vt si legeres principij paradoxa, planē mirareris in felle mel, aut potius in melle quoddam quasi fel. neq; hoc dico, vt ex argutulo hoc genere libem mihi ingenij laudem, sed vt videas aulas illas stultē ineptas, quæ Turneros etiam possint cudere argutos. ac ne mireris, orationem de Satyræ tam altè repeto, non vt tibi obiiciam mei studij quādam speciem (lusus enim hic est, non studium) sed vt ipse tibi caueas ab hoc aculeo. nam de Protonotariatus honore curando virtuti & doctrinae nostri Vischeri si mihi aulicus sis, id est, quam mihi dedisti fidem, si non liber es, iuro tibi Satyræ Deos Momos & Mimos, quod es minor homo, eō eris Satyræ huius maior pars. non te, vt reliquos, mordebo aut vram, sed delumbabo, & exossabo, aut si quid grauius ex Plauto meo possim eruere ad te perdendum. audin' sis mihi BERVITIVS hac in re, per fidem tuam, per amorē meam: facq; expediendo quā citissime, te vt amem candidū, non pungam callidum. ille, quem cupio ornandum, vir est multi vsus, doctrina multa, expers naui, & exceptione superior, vt Cardinalis si quem vellet ornare, hunc deberet ambire, quē ornet. huius rei has literas volo esse testes, testes in terra, testes in caelo. confirmo sapius, vt si necesse sit, tu id iterum meo periculo testeris, iuros scripsi ad Minutium, sed paucis, vt ad virtutem honestandam conferat operam. promisit. tu virgo hominem, siue currat, siue subsistat. nam nihil est.

quod cupiam magis, quàm hūc ornari, mea, tua, illius
opera. Vale. &, quicquid est, rescribe.

ROBERTVS TURNERVS
MINVTIO A MINVTIIS S. P. D.

AVGVSTAM.

XX.

PRius amāram, quàm videram te, quanquam vt
me indicem, vix videram te, cum cœperim cogita-
re, vel te esse Minutium, vel ad tuam normam fictum
esse eum, quem amabam, sed ignorabam Minutium,
nam colores illi, quibus Minutium mihi pinxerat &
polierat Beruitius, ita cōgruebant cum tuis moribus,
vt planè statuerim vel Minutium esse Deū aulicum,
vel te esse aulicum Minutium. illa lenitas vocis, faci-
litas morū, ingenuitas vultus, consuetudo cum doctis,
gratia apud omnes planè loquebantur eum, quē Ber-
uitius prædicabat, sed tamē nec tam bene prædicabat
ille, nec tam rectè diuinaram ego, vt auderem inuola-
re in tuum sinum: ita sum vel natura subrusticus, vel
disciplina non aulicus. nosti ex Cicerone, qui Cicerone-
nem concoxisti, plus esse constantiæ in literis, quàm
fronte verecundorum, nam quæ pudet mutire coram,
illa literis non pudet exigere, & importunius effla-
gitare, quare si fortè aduerteris importunum flagita-
torē, concede humanitati tuæ, quod nolles fronti meæ.

nisi fortè tua humanitas velit ignoscere fronti homi-
nis tam verecundè petentis, vt si tentes cor, iures le-
porem. sed quid molestus sum excusando præsertim a-
pud occupatissimum? res est de Protonotariatus ho-
nore decernendo amico. cui? magno, docto, digno. re-
liquas eius dotes loquuntur literæ ad Beruitium, qui
si Augusta non sit, facio tibi copiam literarum ape-
riendarum, rogoq; obnixè, quam rem orant, tua ope-
ra vt exorent. non promitto magna, si in hac re te o-
stenderit virum, nisi id sit fortasse magnum, me fore
aliquando gratum. Vale, & me ama in hoc negotio.

ROBERTVS TURNERVS

IOANNI BERVITIO S. P. D.

COLONIAM.

XXI.

Quid? egon' obliuisci tui? amici? sinceri? planè
rusticum putas, qui hoc putas. sed ne hoc putes,
nisi effecero his literis, vulnero te meis proximis. tan-
tùmne? etiam perdo. nam nihil est in rebus humanis,
quod pugnem vehementiùs, quàm ne vlla hereat in
nomine meo aut rustica labecule, aut ingrata mentis
suspicio. id illis paucis diebus, quibus mecum versatus
es, nisi videras: neq; tam oculatus es, quàm optâram;
neque tam prudens, quàm putâram. quare vt pro-
bas te mihi oculatum, prudentem, fac sis posthac à te

7 4

literas.

*literas, non tam quæ eliciant meas, quàm quæ dam-
 nent illas tuas, quibus ad Danielelem accusasti me pro-
 diti officij, violatæ amicitie, nostin' ? non soleo aucu-
 pari amicitias, soleo contemnere: non quòd ex illi Ci-
 nicipi sim, qui contemnam Alexandros: sed quòd ex his
 Damonibus sim, qui quæram Pythias. hinc est, vt quæ
 in eo amicitias, eas confirmem, obseruē, colam, etiam
 (si me pateris sic loqui) adorem. nam Deus mihi est,
 quisquis amicus est: vt si pergis me accusare violatæ
 amicitie, pergas etiam accusare læsæ diuinitatis, sed
 non pergis, aut si pergis, non valeo iudicio; qui ex illis
 multis Leodij vnum secreuerã Beruitium, quem exi-
 stimãram dignum meo amore. Quare post hac vide sis
 ne putes me tam leuem, qui amorem cum iudicio su-
 sceptrum sine iudicio deponam. neq; satis est, hoc non
 putare, nisi illud praestes, vt meum amorem exigas ad
 rrutinam non literarum, quæ leues sunt; sed mentis,
 quæ sincera est. nam siue taceam, siue scribam, amo.
 ac ne existimes hoc leuiter dictum, omnia dico, cuncto
 dico id vnum, amo. satis istud est, si Beruitius mihi sis:
 aut si Beruitius mihi non sis, nimis istud est multum.
 sed Beruitium te esse Turnero, id est, sincerum sincero,
 facit illud vt credam, quòd in literis ad Danielelem
 exposulas de meo silētio, & elicias meas literas. nam
 si non amares, cur exposules de illo? si nō amares, cur
 elicias istas? hoc non scribo, vt te purgem amantem
 cum dubitatione, id est, imperfecte: sed vt tibi peni-
 tus insculpam, me hactenus in summo silentio amassa
 sum-*

summe. hoc si cogites, defines exoptulare; defines elicere, id est, defines hasitare de meo amore, etiam cum taceo. verum, quando ita vis, non taceo, quin potius e medijs semper negotijs aliquid eripio temporis, quod imperiam nostro amori non tam augendo (summus enim est, vt augeri non possit) quam alendo literis, scribe igitur quoties vis; aut rescribo, aut homo non sum. heus, penè exciderat. scribe aliquid de rebus Flādricis certum, rarum, delicatum. non volo illa trita, quæ subeunt omnium stilum, cupio aliquid, in quo niteat & dictionis, & iudicij laus. intelligin? quale mihi ostenderas Leodij. reliqua proximè. nam vix erat nunc, hac vt potuissem, imò non erat, nisi Daniel contrà, quàm solet, extorsisset hac à me, importuno tempore, prementibus negotijs, de particularum libro quod scripseras, nihil præstes: de epistola tamen illa parua, qua defenditur Admirallij caedes, si quid præstas, beas. Vale. Monachij.

ROBERTVS TURNERVS
MARTINO DVMMIO SERENISSIMO
vtriusque Bauariæ Duci à Consiliis &
Concionibus S. P. D.

STRABINGAM.

XXII.

Breuis ero, sic soleo cum prudentibus; liber ero, sic debeo cum amicis, quanquam videretur hac &

J J

breui-

breuitas nimis longa, & libertas nimis importuna:
 nisi te cognoscerem ita prudentem serioque amicum,
 vt ames etiam importunitatem in tuo, tuus sum, ac
 (ne in verbis putes fraudem) tuus sum sine fraudis in-
 uolucris tam aperte sincerus, vt nisi ames mea necessi-
 tatis importunitatem, non ames certè tua virtutis
 famam, vult Deus quosdam esse pressos, quosdam vult
 esse subleuatores. sunt illi diuina misericordiae parti-
 culae, hi diuinae potentiae stellulae. stellulae sunt paucae,
 quia potentia Dei est firma; particulae multae, quia
 misericordia Dei est lata. existis multis misellus ego
 sum, ex illis paucis felix tu es: vt nisi pressum etiam
 importunè interpellantem audias, subleues; videaris
 velle tuam virtutem latere, aut verius (quod non de-
 bes) Dei potentiam in tua virtute non lucere. nam
 Deus res meas videtur ea lege vinxisse, vt, quoties
 premit, quoties sternit, velit me aut stratum erigi,
 aut pressum subleuari à te solo. inspice singula. Roma
 impegerat mea nauis in scopulos, admouisti tridentem;
 ecce meam nauem tua tridente saluam, colo te meum
 Neptunum: Venetiis senserant mea vela procellas, o-
 pem tulisti; ecce mea vela ope tua facta recta, agnosco
 te meum Mercurium. Monachij iam nauigo in portu,
 sed in portu nauis a male fidus timeo pericula, quae à te
 solo possunt auerri. ac ne quid suspicaris grauius (om-
 nia namque haec tenus fluunt ad voluntatem) solos ti-
 meo Syrenum cantus, qui quod melliores influunt in
 aures, eò fallunt facilius, euerunt periculosius. vni
 clarius

clarius? dum istis diebus paro me ad stadium, accipio commodatò Virgilium, Ovidium, Ciceronem, Tertulianum, verum hi etsi tam suauiter cantillent, vt vix videar posse occludere aures, iis tamen hæreticorum scholiis, tanquam labeculis, perspersi sunt, vt cogar abstinere. ferendum hoc esset, nisi plerique siue conditionis, siue reconditioris literaturæ libri, qui in his regionibus impressi sunt, eadem pericula haberent. Syrenes sunt, illiciunt suauitate cantus; labes sunt, deterrant censura & pœna. eccas angustias. rogo igitur, vt à Nuncio Apostolico mihi exores facultatem legendi libros quacunque ratione prohibitos. quod facile spero te consecuturum, si moneas me magnam ætatis partem fuisse apud Calvinistas. & tenellum adhuc euomuisse illud venenum. adde me lauream principem esse iam consecutum in Theologia, vt si vsu non cognoscerem, quid esset in hæreticorum doctrina fraudis. studio iam didicerim, quid sit in hæreticorum fraude doctrinæ. etiam ille cumulus est, me fore Professorem Ingolstadiensem. & in illa arte, cuius omnes hîc libri aliquid habent picis. hæ rationes satis habent neruorum ad hanc facultatem exorandam, ad eam tamen exorandam facilius faciet illud, quod in hæreticos meditor fulmina. nam Ecclesia sum totus, idq; tam serid, vt me non putem sincerè Catholicum, nisi quid moliar ad euertendam aut certè cõmouendam Caluini turrim Babylonicam. Quare iterum rogo, ac (quod in re leui non solco) per humanitatem, charita-

ritatemq; tuam obtestor, vt, hac mihi à Nuncio impe-
trata facultate, viam aperias ad benefaciendum. hoc
sanè tanti mihi erit, vt beneficiorum, quibus me ha-
ctenus ornasti plurimis & maximis, hanc putatu-
rus sim formam, eamq; in tui in me amoris charita-
tisq; coloribus expressam, vt eius semper sim & admi-
raturus artem, & amaturus fructum. Vale. Mo-
nachij.

ROBERTVS TURNERVS
ANTONIO VVELSERO SERENISSI-
mo vtriusque Bauariæ Duci à
Consiliis, &c. S. P. D.

XXIII.

O Deos, ô homines, peccavi in cælum, peccavi in
terram, qui peccavi in VVELSERVM, sacre
literæ magnum cumulum dicunt adiectum peccato-
rum, qui se vaga & libera inficiunt Venere, quod
peccant in suum corpus. de corpore quantulum istud,
si conferatur cum meo monstro? peccavi in VVELSE-
RVM, cordis medullam, animi animam. piabo scelus.
lachrymæ? sunt nimis sicca. dolore? est nimis occultus.
cilicio? est nimis molle. pœna? nulla satis aut eluendo,
aut exurendo sceleri. solum id est reliquû in tua hu-
manitatis riuulis, quos mihi toties cum patefeceris
in tuo tantum & crepundis noto, iam ipsis medullis
notis-

notissimo non possis intersepire: nisi forte quod notus sum magis, eò minus videor dignus tua aut amicitia peccator, aut venia petitor. quod si hoc est, infelicem me, quia amo, quantum? non possum explicare. id satis est, me tantum amare te, vt si offendero, huius delicti pœnas sim tibi daturus perpetuo dolore. quod si ea sis mente, vt nobis offendi, quicquid peccat T V R N E R V S, non excuso, sed narro de pecunia ad statim diem numeranda peccatum fuisse non culpa, sed errore. nam si nexa erāt rationes, vt si soluissem ad diem, tam grauitè peccāsem in œconomia legem, quàm qui solent ad Martini condere, aut serere ad Michælis, mala frugis patresfamilias. nō explico rem, quam cognoscis aliundè, tantum narro culpam erroris, non animi, vt ignoscas. hoc etsi sciam te facile facturum quadam tui in me animi propensione, tamen facies facilius, si intelligas hunc meum errorē patuisse latè de pecunia non parua, si spectetur mea tenuitas. satis siue accuso, siue excuso, praesertim apud V V E L S E R V M, cuius animus nulla malevolentia suffusus alienam potius tegit, quàm agnoscit culpam. quare quod scribo tam multis, tam dolenter, id facio, non quia ignoro, quàm soleas ignoscere: sed vt ostendam, quid nollem peccāsse. quid illud est? audio illos homunciones cessisse Bauaria. myrrham & rhus Diis Deabusq; omnibus, qui tam coniunctis animis fauent Bauariae. nam cessisse hos tam certum est signum cœli quasi conspirantis in Bauaria rem, vt timeam Tur-

neris,

neris nimis Satyricus sum, nisi Satyræ amaritudinem
 condidisssem TURNERI nomine. quanquam quis po-
 test esse Satyricus apud VVELSERVM, qui audiens
 non audit? de testimonio legendi libros hereticos,
 quàm vellem esse curatum? Nuncius apud vos est, erit
 humanitatis tuæ vrgere, vt quam mihi fecit copiam,
 sanciat chirographo. legistin' illas P. Campiani ratio-
 nes? quàm pressæ? quàm solida? quàm latina? nihil
 vidi hoc in genere elegantius. puto planè hunc libel-
 lum, tanquam illum Vincentij commentariolum, so-
 re posteritati gemmam. VVitackerus nugatur con-
 tra eum, sed audio etiam esse, qui responderit huic nu-
 gatori. Quis hic homo est? Anglus? Gallus? vincit re-
 gula? solutus regula? exemplar est apud Reuerendum
 Societatis Iesu Rectorem, vide, & dic, sedes, quid, quo-
 modo responderit. Zindecberus tabellarius iste ma-
 nebit apud vos, inspice semel, & si potes, tanquam
 Phidiae signum, proba semper. Poëta est, Musicus est,
 Philosophus est, literis reliquis probè tinctus est: vno
 verbo, meus est, hoc satis ad commendationem apud
 te. Vale. Ingolstadij.

ROBERTVS TURNERVS

IOANNI VOGELIO S. P. D.

ERSTADIJM.

XXIV.

Vis dicam? Eystadij viuere, suauitas est. hem, tan-
 tillum? etiam felicitas est. meministi, sed quid
 meministi historiarum, quanto studio legerant syl-
 uas Heremite, montes Monachi, Poëta fontes: sed
 hoc si meministi, id etiam meministi, quàm illi fue-
 rint infelices, quòd in Eystadium non incurrerint.
 nam vna Eystadium poterat suppeditare & Here-
 mitis syluas tam scitè frondescentes, & Monachis
 montes tam pulchrè vastos, & Poëtis fontes tam sua-
 uiter scaturientes, vt si Eystadianos agros vidissent,
 facile contempsissent Elysios. quanquam non tam il-
 lorum infelicitas est, quàm nostra miseria. nam si
 quid sylua Heremitam, mons Monachum, fons Poë-
 tam poliat aut deliniat, alios stupuisses Paulos, Ber-
 nardos, Virgilios, illi si Eystadianum vel agrum co-
 luissent, vel hausissent aëra. quid si gustassent vina?
 quid si vidissent illam Ecclesiæ formam? quid si secu-
 ti fuissent illam Episcopi nostri prescriptionem? pla-
 nè fuissent miracula naturæ. vnde certè gratulor ti-
 bi (mi VOGELI) hanc rerum agrique felicitatem,
 sed ita gratulor, vt ex verbis facile videas me posse
 eam cuiuis inuidere, præterquàm tibi. quippe cum
 mihi sis alter idem, quemadmodum mea miseria tuæ
 suauitati aspergit aliquid amaritudinis, sic tua feli-
 citas Eystadiana mea miseria plurimum adferet dul-
 cedinis, quid multa? amo VOGELIVM sincerius,
 quàm vt illi possim inuidere summa: nisi optare, vt
 hæc mihi summa tecum sint communia, id fortasse sit
 inui-

*inuidere. sed inuidia non est, amor est, qui quod vult
coniungi arctius, eò agrius fert se separari minimo in-
teruallo. satis querelæ. Si nos non possit capere duos
vna domus, capiet sanè vnum cælum. Hoc contendet
concionando; ego pugnabo scribendo. nam quicquid
fremet infernus, volo esse cœlicola, & cum VOGELIO
cœlicola. Vale. ama, ora. Ingolstadij.*

ROBERTVS TURNERVS
GREGORIO STOBÆO THEOLOGO, AC
Reuerendissimo Archiepiscopo Salisbur-
genfi à Consiliis, &c. S. P. D.

SALISBURGAM.

XXV.

DEderas Beruitio ad me literas, amabam tuas,
oderam querelas, quereris me tacere, contra fi-
dem, præter officium. quid hoc mulieris est in tanto
viro? si elicuisses literas amanter, amâssem amorem; si
excitâssem ad scribendum exemplo, exemplum fuisset
persecutus. sed innocentiam meam ream facere vio-
latæ amicitie, proditi officij, habet certè nec amicitie,
nec officij speciem. viden? quid accusem, quantum ac-
cusem? non fero notam, quam aspergis. nam ego, si quis
hominum, colo amicitiam vel magnorum paruam,
vel paruorum magnam. tu id videres, tetigeras Ro-
mæ, quem tuli & præsentem in oculis, & absentem in
medul-

medullis. & adhuc accusas? non accusas, noui candorem; aut si accusas, id est, ut me ames, si non ardentius, certè liquidius in meis literis. scribo ergo me de hoc amore amaturum te, quamdiu suppeditat vita. praterea promitto, nunquam posthac me omissurum occasionem testandi huius amoris, etiam literis, quicquid erit negotiorum. notionem hanc nunc tantum moneo, posthac explicabo fusius. nam tam ero multus in scribendo, quam fui in amando constans: ut si hactenus obiurges silentiū, posthac reprehendas garrulitatem. nihil hīc rei nouæ, nisi me esse antiquum. etiam superioribus diebus adidi nugas, mitto, non ut probes, sed ut videas, & si uoles, ames. nam partus amicorum amici amant, etiam hirsutos & squallidos. de re nulla non venor tuam auram; sed de hoc signo amoris venor tuam gratiam. Vale. meque ama. In-
golstadij.

ROBERTVS TURNERVS

HENRICO DETHICO S.P.D.

LEODIVM.

XXVI.

VENIT ad me ANTONIVS tuus, Deus bone, quanta suauitate, quanta prudentia iuuenis? elucet in ipsius vultu indoles, in sermone ingenium. quanti doloris est aut tanta indolis speciem obsolescere,

scere, aut tanti ingenij aciem hebescere, vel certè volutari in putidulis illis vsus forensis lacunis ac sordibus? heus. vis operam Leodiensi Ecclesie vtilem, Deo oppidò quàm gratissimam nauare? facias vt Cornelius traducat suum nepotem à foro ad pulpitum, à quæstu ad aram? quid? qui sincerè pius est, & solidè prudens (hinc coloribus poliuisti eum mihi) non patiatur iudicium in se desiderari, vt velit tam generosos sui nepotis spiritus per angustis illis Baldi ac Bartoli terminis, tanquam carceribus, includi. ô si illud ingenium possit expatiari per amplos illos Theologie reconditoris campos, aut si tanta indoles (quantam videor in ipsius vultu admirari) flores veller hinc ex Thoma, illinc ex Augustino vnum aut alterum annum tenuiter libare, quantus esset? Ambrosius esset. natura namque eum videtur finxisse ad pulpitum, ita loquitur distinctè, enucleatè, grauitè, quod si nolit eius auunculus induci in eam mentem, egre quidem cedo, cedo tamen. Ecclesia eget Baldis, si non possit habere Ambrosios. non enim hæc scribo, vt præscribam prudentissimis legem, sed vt probem humanissimis meam voluntatem. si quidem amo sincerè & nepotem in auunculo, & auunculum in nepote, & in tua caussa vtrumque, cum vtrumque sic efferas, sic prædices, vt videaris velle in hoc honestando, honorando illo tuam tuorumque totam operam, voluntatem, facultatem consumi. de opera ac facultate promitto omnia, de voluntate ne erres, tanta est & in omnes

omnes partes tam late' fusa, vt horum sanè caussa ve-
 lim, etiam qua non possum. Atque hæc quàm since-
 re vellem, inde vides, quod præstiti nepoti eius, quæ
 imperâsti, singula, quod si quid velis adiungi tan-
 quam cumulum, id scribe, eccum me illi vel officio-
 sissimum hominem, vel promptissimum amicum. cu-
 pio namque vehementer probare illi meam fidem &
 animum, id quæ in re, si obieceris, difficillima. heu, mi
 DETHICE, perimus. Illa spes Angliæ, gloria Oxo-
 niæ, ornamentum Romanæ scholæ, angelus Angelus oc-
 cidit, non intelligis? politula illa vera pulchritudinis
 forma, expressa summæ virtutis effigies, ille totius do-
 ctinæ futurus antistes, puer senex interit, etiam-
 num dubitas? ille, qui tam acriter intelligebat, vt Se-
 raphicæ mentes eius animo viderentur impressisse di-
 uinum lumen, ille paruus homo, magnus Theolo-
 gus obiit, in re tam clara quaris apertiora? heu mihi,
 Christophorus noster Quoënus febre extinctus prius
 fit angelus, quàm cognoscitur esse homo: quanquam
 sic homo semper fuit, vt in forma humana videre-
 tur delituisse angelus. vnde aptius videtur dicendum
 inuidisse vel cælum terræ certum angelum, vel natu-
 ram hominibus senem puerum, vel Seraphicas men-
 tes nostræ cecitati diuinum lumen, quicquid est,
 lugent omnia, Roma extinctum suum lumen,
 schola deformatam suam gloriam, Anglia exclusam
 suam spem, Societatis Patres translatum suum an-
 gelum, amici ereptam suam suauitatem, ô inuidians

naturam, ô cœlum penè dixeram auarum, sed mere-
 pressi, ne dum lugeam hominem, violem Deum. in d
 percommodè fortasse cecidit. nam terra, quæ eò iam
 prorupit audaciæ, vt se crederet diuinam quandam
 comprehendisse prudentiam, nonne bellum cœlo Gy-
 gantæum denuò indiceret facile, si vnum se crederet
 habere aut alterum angelum? laudetur ergo Deus in
 vita Sanctorum, reprimatur homo in morte Ange-
 lorum. De Hispano feliciter omnia, pedem posuisse in
 Lusitania, multos fregisse metu, plurimos illexisse
 largitione, occupasse Elues, ciuitatē, quæ Lusitaniam
 disternit ab Hispania, longè munitissimam, irru-
 pisse in agrum intimum. Principes quasdam ciuitates
 tenere, latè grassari per omnia, sine sanguine tamen,
 aut hoste, qui frōtem hæctenus audeat opponere fron-
 ti. Agit Lusitanus verbo in circulis, Hispanus ense in
 campis: vt qui Romæ agganniebant Philippo Lusita-
 ni omnes, iam timeant ac mussitent in angulis mise-
 ri, se missum iri sub iugum Hispani. misellus populus,
 qui cum nihil possit contra tam potentem Regem, o-
 stendit tamen se velle, si possit, vt miseriam suam im-
 prudentia faciat miseriorem. Philippus cum primū
 rem cœpit aggredi ferro, Lusitani illum ex libero lecto
 filium creârunt Regem. tantæ in Lusitanæ gente
 stultitiæ? Philippo Antonium, legitimo nothum,
 potentissimo inopem rei, prudentissimo impotem con-
 silij in tanta perturbatione opponere? puto certè genti
 alioqui prudentissimæ Afrum superiori expeditione

non solùm attriuisse rem, sed cacasse etiam mentem,
 vt nesciat, quam rem agat. alia sunt. quid expectas?
 stulta sunt. Vale. Romæ.

ROBERTVS TURNERVS

IOANNI VIETORI MONACENSI,
 suo S. P. D.

INGOLSTADIVM.

XXVII.

Quantum te facio (mi IOANNES) nosti, si me no-
 sti. nam à quo primùm tempore te vidi, cœpi e-
 tiam videre & amare in te quasdam notas & scintil-
 las virtutis, candoris, indolis. quod si hæ nota & vir-
 tutum tuarum scintilla vehementem amoris motum
 mihi inusserint, quid putas futurum, si ex his vel no-
 tis expresseris imagines, vel scintillis excitaris flam-
 mas? nosti meum ingenium vehemens & peracre in
 omnem partem, siue amâro, siue odero. nam si odero,
 illa, quibus Verrem meus Cicero, aut suum Ibin Ovi-
 dius figunt, conuitia communia parum sunt meo odio
 explendo. econtrâ lepores, Veneres, ocelli, suauitates,
 medullæ, viscera, aliæq; verborû delicia, quibus amici
 deliniunt amicos, non satis explicant, quantum amo,
 si amo. nam stupidè amant, qui possunt explicare,
 quantum amant. quid multa? quos odi, non laceros
 sed perdo, idq; tam rectè, vt prius sentiant se perditos

z 3

quàm

quàm petitos: quos amo, non palpo, sed delinio, id quæ
tam blandulè, vt priùs videant se in sedisse in medul-
lis, quàm hæsisse in vlnis. Quare hoc mei erga te amo-
ris fundamentum constitutum in quibusdam indo-
lis tuæ igniculis tenuiter adhuc emicantibus excita,
orna, perpoli. excitabis amore, amor addit pondus a-
mori; ornabis literis, litera sunt colores amoris; per-
polies vi tute, virtus perficit & absoluit amorem,
quod si hoc feceris, ero tibi, qui semper fui, imò qui
semper fui, non ero. fui dominus, ero pater. quod si non
feceris, vnus eris paulò pòst ex illis, quos nec virtus, nec
doctrina posuerunt in numero, id est, contemneris à
contemptissimis. quid? non vident? qui fœditatibus,
tanquam corui cadaueribus, semper in hæserunt ado-
lescentes, iam ex face sunt hominum, & ex ipsa qua-
si sentina vulgi: vt cum nulli videantur magni, sa-
tis magni videantur paruis, si sint vel in clauastro per-
diti Monachi, vel in mundo diuites mendici. quid?
non vident hoc? ego vidi & video cum dolore, illos, qui
fuerunt labe in Academiis, esse iam in Ecclesiis pe-
stes. ex horum numero secerne te (mi IOANNES) si
vis meus esse, aut potiùs si vis tuus esse, sequere doctri-
nam & virtutem. nam doctrina & virtus sole or-
nant & ornantur. ô si videres, hæ voces ex quanto &
quàm vehementi fluunt amore, sequereris, persequer-
eris amorem, non tam mea, quàm tua causa. mira-
rù fortasse, quid hæc scribam. cur mirari? amor est
importunus, vult hortari, cum non est necesse: cum
est

est necesse, vult tacere. quanquam est causa, cur hac
hoc tempore hortor. quam? taceo. satis tibi iam sit,
videre meum amorem. nam quod scribo, amor est;
& amor est vehemens, quod scribo vehementer. a-
lios, quos nec contemno homines, nec amo meos, ni-
hil hortor: quin potius loquor libera, & vsque penè
ad peccatum viuo liberè cum omnibus, vt omnium
gustem ingenia postquam gustaro, instituo meas ra-
tiones, cum candidis candidè, cum callidis callidè.
hac me praeceptione perpoliuit Italia. Quare satis sit,
me gustasse te, & amasse penè totum, nisi quod re-
quiram aliquando tuam fidem. nam audio. quid au-
dio? scio te extulisse in lucem, quae debebant meo-
rum parietum cancellis inclusa semper esse. quid hoc
fidei est? quid amoris? minutulae res sunt, fateor; sed
in his minutulis vellem probari tuam fidem, reli-
quã mihi perspectissimam. illa grauiora crimina non
admitto in me, aut si vnquam admittam, facio ti-
bi copiam, liberè vt efferas in vulgus: has meas labe-
culas de literis, de studiis, cur non finis quemadmo-
dum domi meae nasci, sic domi meae mori? quanquam
labeculas fortasse non dices, sed laudes. heus, has e-
tiam laudes meas nollè per te cognosci ab iis, qui ex-
tracti ex hara, nullaq; vrbaniitate tincti vix sciunt,
quid intersit inter labem & laudem. non est mea le-
nitatis hac te monere coram, est amoris scribere. ha-
ctenus amavi, iam praecipio, more tamen meo, vt gau-
deam potius, si feceris, quàm irascar, si non feceris.

quid tandem precipio? adeas Zindecherum meum, salutes, moneas rem eius esse in vado. luget de antiquo hoste? rideat. nam si velit perdere, perdet per meum latus. non deseram eum, si is non deserat Deum, Ecclesiam, literas. Vale, meque ama, ego te adamo. Augustæ.

ROBERTVS TURNERVS
ANDREAE PATRITIO, NIDECICO, Reginae Polonae Cancellario, Præposito VVarshouienfi, Cracouiensi, Vilnensi, Putro- uienfi Canonico, &c. S. P. D.

XXVIII.

AMOR (mi PATRITI) siue qui fictus à Poëtis agitat furore, siue qui delibatus è cælo afflat spiritu, solet quicquid agit, aut infra rem agere, aut supra opinionem. nihil agnoscit moderati, nihil certi, omnia turbat, omnia miscet, in vna tantùm re habet legem, quod nulla lege aut potest, aut vult deuinciri, monstrum videor loqui, sed monstrum non est, amor est, quicquid loquor. hoc, quod dico, conspirare cum veritate vide. nihil est diuinius amore illo, qui ex grato animo proficiscitur. hic grati animi amor vult esse sincerus? vult, & dum cupidè vult, ita alget, ardet; ita stupet, acuitur; ita currit, subsistit; ita vacillat, hæret: vt qui re non fuerit gratus, is nunquam aut difficulter sanè collegerit ex tam dissidente notione verum

amoris sensum. qua motio, si quem vnquam affecerit, me certè affecit de tuis notis in orationes Ciceronis. nam vt gratus sim de dono, vellem omnia, possum nihil: aut si quid certè possum, tantulum id est, vt mallet non velle illa omnia, quàm posse hoc nihilum. crede mihi, angor de amoris mei notione explicanda. sed quicquid explico, quicquid non explico, in silentio illæ notiones sunt, amo, miror Patrium de notis suis in Ciceronem. nota sunt docti, nonne amem? sunt doctæ, nonne mirer? ex his etiam illa consecutio est, nihil esse te humanius, qui tantam rem ad me ex longinqua regione. vno verbo, Cæsus sum de hoc tuo dono. quod si quis me miretur tam magnum in re tam parua, ego vicissim illius iudicium tam paruum reprehendo in re tam magna. res certè magna, esse in extrema Polonia, qui sine bibliotheca, sine numismate, sine exemplaribus Ciceronem ea purgat arte, ea lima polit, vt Italæ iam & Gallicæ bibliotheca, libri antiqui, numismata sacra subeant notam impudentiæ, nisi fateantur omnia sua esse vel nulla, vel certè incerta præ tuis notis. perge nobis Ciceronem restituere integrum tuis coniecturis. quid coniecturis? oraculis tuis. nam in hoc genere Apollo es, non coniectator. non do auribus, in tuis notis ita enitent omnes notæ ingenij, iudicij, eloquentiæ, vt per Ciceronem rogarem, pergeres in Cicerone: nisi mallet hanc eloquentiam tam propriam, tam exquisitam, tam vinctam, beneque co-

agmentatam consumi in grauiori studio. ob stosten-
 deres nobis rationem vincienda periodi, & orationis
 luminibus conformanda ad formam Ciceronis (id in
 tuis notis tibi cura fore loqueris non obscure) facies il-
 lud magnum, quod expecto à PATRITIO. quod si hoc
 nolis, vnum confice mihi hereticum. audio in Polonia
 esse monstra, cur pateris? mihi crede, ad latus tuū es-
 se ex colluione Lutheri aut Caluini, quem non pe-
 tas, multi pudoris est. est eloquentia, cur non prouo-
 cas? est ingenium, cur non petis? est doctrina, cur non
 perdis? Orichouius & Osius nō prius erant noti mun-
 do, quàm erant contriti, illi Stancarus, huic Brentius.
 tu tertius si tertiam nobis belluam cōficias, facies pro-
 fectō, vt Italia ingeniorum vel altrix vel cultrix in-
 uideat vobis tres orationis artifices purius loquentes
 in extremo orbe, quàm in media Roma Lelios illos &
 Antonios. amavi te hactenus in fragmentis Ciceroni
 & notis, fac sis per Christum nostrum, te colam in
 heretico aliquo aut conuerso doctrina, aut euerso elo-
 quentia tua: neq; patere eam tibi notam inuri, vt qui
 possis, nolis aut hac laude ornare tuam gentem, aut
 hoc trophæo decorare Ecclesiam. promittin' in hanc
 sententiam? non te amo posthac PATRITIVM, sed
 colo Hieronymum. facio ineptè, qui hucusque ad tes-
 de te. sed amor vult esse ineptus, aut nullus. Quare si
 videas ineptias, vides etiam delicias amoris: aut si
 non feras has ineptias, irascere importunitati nobi-
 lissimi Herbrotti, qui promisit meas etiam meras ine-
 ptias

ptias fore tibi puras delicias. quanquam ama potius
 optimam generosissimi iuuenis mentem, qui elicuit
 & tuas ad me notas, & meas ad te literas: vt esset
 sygrapha quasi quadam & mea in te obseruantia,
 & tui in me amoris. tu de te videris, ego certè nun-
 quam pariar hoc illi beneficium perire. nam etsi eum
 amauerim semper suauem, modestum, ac praecclare
 indolis praecclara indicia adentem: tamen eius opera
 factum esse, vt amem PATRITIVM, amer à PA-
 TRITIO, in tanto beneficio pono, vt ei post hac sim-
 litaturus tanquam PATRITII Herbotto. Vale.
 Ingolstadij.

ROBERTI TURNERI DEVO-
 NII EPISTOLA,

DE MORTE D. MARTINI
 à SCHAVMBERG EPISCOPI ET PRIN-
 cipis EYSTADIANI, ad Reuerendissimum
 & Illustrissimum D. Gulielmum Alanum,
 S. R. E. Cardinalem & Archiepisco-
 pum Mechlinensem, &c.

XXIX.

SI quantam mœstitiam Germania toti, inlibatè
 dico illi, quam Lutherus hætenus & Calvinus
 suis opinionum, vt mollissimè dicam, nec somniis im-
 plicuerunt, nec irretierunt triticis, attulit mors MAR-
 TINI

TINI SCHAVMBERGII Episcopi & Principis
 Eystadiani: tantam vim venustatemque mihi ad hu-
 ius viri virtutes meritaeque explicanda e caelo insfil-
 laret Deus: efficerem profecto, vt qui dolor, nec senilis
 cuiusdam prudentiae, nec virilis constantiae, nec vllius
 Christianae virtutis ora regioneque poterat hic includi,
 quo minus exiret in gemitum, in lachrymam, in ali-
 am fracti penesque muliebris animi notam, is etiam non
 solum iam emanaret e meis literis ad aures vestras,
 sed etiam intimas tentaret mentes eorum omnium,
 qui Romam, aut curae, vt praesides; aut, vt filij, cordi
 vnquam habuerunt. Verum cum putem, si qua hic
 magna rerum conuersio fiat, eam a me potius, quam
 ab alio ad vos afferri debere: non tam impedit in-
 fantia mea, ne dicam hunc principem, qui est supra
 omnem omnium dicendi vim & Venerem: quam vt
 dicam, faciet officium; cuius vi, tanquam lege teneor
 ad vos hinc, quae ad Romam pertinent omnia, primo
 quoque tempore perscribere. Certè quidem pertinet ad
 Romam, cognoscere illum mortuum, qui quicquid vi-
 xit, Pontifici vixit, atque (ne putetis Germaniam nihil
 habere Romani) Romam in media Germania, & sin-
 terius coluit, & constantius defendit, quam Rome
 quisquam. Exequi autem, quid & quantum vixit,
 vel quia operosius est, quam vt possit breuissimi tem-
 poris spatium, quod necessariis quoque negociis est praer-
 piendum; vel quia id oratione (quam e temporis ve-
 stigio natam, & quasi inter prima labra, vix dixerò
 me

me commentatum fuisse) perstrinxi, tantum tangam
 eius mortem. Deus bone, cuius constantia mortem
 septuagenarius plus minus cui tota vita erat quidam
 quasi honoris cursus, ad mortem attulit, mortis amo-
 rem. Quantum inter eorum mortem, qui mundum
 & horum, qui viuunt Christum, intersit: certè qui-
 dem hic senex, sanctus senex, & quasi non istius mun-
 di senex, apertissime declarauit. Illi enim si morian-
 tur, potius extrusi, quam cedentes è sinibus natura.
 pleno oculo flent, & molliculè lamentantur, quasi
 perdere mundum sit, perdere Deum, & spes, quæ illis
 reposita est ad futuram gloriam, languidior sit, quam
 vt voluptatis, quam sensuum lacunis ceperunt maxi-
 mam, riuo, & riuo non bene limpidò possint præferre:
 hic verò vitam ita contempfit, vt corpus hoc, tanquam
 vestem, dormiturus, non facillimè solùm, sed etiam li-
 bentissime exuerit. Cùm multa sunt notæ hominis
 probi, & à vita moribusq; egregiè constituti, tum illa
 maxima, æquè posse pati, & mortis falcem & vitæ fi-
 lum; nec illam fractè fugere, nec hanc miserè petere, in
 Dei vt manu, sic nutu totum. Hac amussis in Princi-
 pem Martinum ita conuenit, vt rectius amussim exi-
 gamus ad Principem, quam Principem ad amussim.
 Multa indicia huius mentis, ex multis multorum ser-
 monibus fluxerunt, à me primùm. Postquam qua-
 tuordecim septimarum languor, qui dicebatur potius
 quam morbus, eum adfixerat lecto, rationes meæ fe-
 rebant, vt ab illo peterem auris copiam. Inromissus
 pro

pro more, postquam dolueram, verè dolueram, subne-
 xueram què spem, causam spei, alias aula potius tri-
 cas, quàm Christi voces: excidit mihi tandem vox il-
 la Christiana, è morbo nec multo, nec magno eluce-
 re valetudinem certam, tamen me sperare ad Dei vo-
 luntatem ita eum iam factum vsu, factum exemplo,
 factum librorum sacrorum lectione, vt sit excepturus
 a què mortem, si feriat; atque vitam, si excipiat. Ille o-
 culo in me contra morem intento, audaciam (inquit)
 verbi, sed vultu, inquit, medio inter ridentem & pal-
 lentem, tu mihi primus mortem minaris & ominaris?
 excusanti mihi libertatè verbi, & pro timorem spem,
 pro Christo obtrudenti mundum, frustra subiecit &
 ex aula disciplina argutaris post veram vocem: nec
 tamen est, cur timeas offensionem. Nam accipio, si
 Deus velit, nuncium; si nolit amorem tuum. Istud
 est amare, illo tempore mihi mortis mentionem iniie-
 cere, quo alij vitam promittunt & seni, certius; &
 morbido liberius, quàm robusto antea, & firmo à va-
 letudine. Quo magis mihi places, qui sic mortali spe-
 ras vitam, vt morbido timeas mortem. Neque sum tam
 ignarus mortalitatis, vt statuam mihi legem mo-
 riendi, alienam potius vocem, quàm Dei volunta-
 tem: neque hic primum lectus, me docuit mori, sed
 ille, qui ante decem annos meam valetudinem tentà-
 rat, & ad mortis portam, tanquam lapidem, grauissi-
 mè adflixerat. Lucrum ergo iam mihi est, quicquid
 viuo, & ab eo tempore vixi. Prope est, vt in Martino
 pin-

pingam Paulum, ita iustis verborum ponderibus pendit, lucrum vitæ, mortalitatis vim flabilem, mortis certam rationem, aliena voti ventum, sui lecti timorem, omnia tandem exeuntia in Dei voluntatem. Ac ne putetis vocem potius casus, quam iudicij: neque semel fuit dicta, neque vni, neq; in vna causa. Gratulanti Principi vicino restitutam valetudinē (exierat enim in vulgus spes) iubet agi gratias per literas, quæ, quod proferrent spem, omitte mihi sis (inquit Secretario) spem, & subiice de me fore illud, quod Deus vult. Laus Germanorum est, valere iudicio: & inter Germanos hæc laus Thuringiorum & Saxonum maximè est. Verùm noster Princeps, quantum Thuringij reliquos Germanos, tantum Thuringios, vnius omnes iudicij vi vicit & superavit. Quicquid vidit titubatum, aut in officio, aut contra artem, id is quadã iudicij vel acie tam probè vidit, vel limatam probè correxit, vt nihil vltra. Id firmus quàm exquisitè fecit, non est, cur moneam: cum morbidus, imò moribundus (quo tempore acies mentis corporis dolore retusa, vix se exeret) viderit pro spe humano diuinam voluntatem sufficiendam. Totum hunc non dicam solius Dei, qui sui totius Deum solum vult regulam? nihil mirum, si valetudinarius in Deum se totum abdat, qui valens omnia dicta, facta, cogitata ad Dei voluntatem, tanquam normam reuocauit. Quæ viui valentesq; terimus, ea morituri arripimus, boni bona, mali mala, siue dicta siue facta

facta. Solent, facta illustres & nomine, illustria v.
 surpare elogia, pompa hic, plus ultra; constantie il-
 le, preffus refurgo; superbia vnus, vel Cæsar, vel
 nihil; alter modestie, sto quasi casurus; alius de-
 niq; aliud, quod proximè representet, quam quisque
 mentem habet, vel libatam ex cœlesti igni, vel terre-
 nae faci immerfam. MARTINVS verò noster quid
 præfert? ad pompam nihil, ad vsum verò illud, Ich
 sehs Gott heyin / id est, commendo rem Deo. O bo-
 nam, bone senex, Cynosuram, ad quam dum vitæ tua,
 tanquam nauiculæ, clauum dirigis, appulisti in por-
 tum, & gloria, quæ vana; & felicitati, quæ vera, quæ
 nullus aut inuidiæ ventus euertere, aut calamitatis
 tempestas potest corrumpere. Querin' ? quam ha-
 bent hæc verba vim? Princeps, si qua cura paulò mor-
 daciore, aut molestior incurreret, cogitabat primum
 ipse secum, consultabat dein' cum aliis. Nihil profi-
 cit suam? id reliquum est illi in Deo, Ich sehs Gott
 heyin. Post hoc verbum, si vrgeret cura, certè eum
 vrsit, non pressit quasi hominem in cura, sine cura.
 Vnde vt in vitæ perpetuo tenore, sic in morbi perpe-
 tuo dolore, non audiebantur voces querela, nec, vt
 fœminæ fractæ; sed (quasi mel mentis, non posset fel
 verbi adere) patientia; Deus, quod tu vis: fiat
 voluntas tua, Domine; in manu Dei sum, is
 figat, refigat; quod Domino placitum est.
 Etiamné Martine? tam non tuus, vt totus sis Dei? i-
 stud quidem est, exprimere verè Episcopum, nisi verius
 Chri-

Christum: qui, quantus fuit, obedientiae filius fuit, voluitque nullus esse in morte, ut possit esse totus ad voluntatem Patris. Pulchre Bonaventura. filius ille etiam obedientiae, nulla re nauis Christum & verius apparuisse Deum, quam obedientiae vultu. Verè quidem istud, non pulchre tantum. Solus enim Christus potuit sic obedire. singulas eius aetates, singula virtutes ornabant, at obedientia omnes. Vis puerum? parentibus filius grandem? Casari Deus. moriturum? iudicibus summus iudex obediuit, tam promptè, tam exquisitè, ut sacrae literae parum dicant, quae ouem dicunt. Ouis quidem fuit verè, sed supra ouem illud, voluisse mori ad nutum Patris. Quam propè, Martine, imitaris Christum tuum? propius adhuc. Christus ultimam suam orationem, voluit esse mundo testem non diuinitatis, non potentiae, non prudentiae, sed submissionis, sed mansuetudinis, sed obedientiae. Quam dico orationem? illam, plenam spiritus, Domine, non mea, sed tua voluntas fiat. MARTINVS eadem formulam, & in lecti, tanquam mortis vestigio, vè Christus Patri, sic ille Christo filius, se totum tradit & quasi consecrat. Nam patientiae & obedientiae non verba tantum, sed facta, & facta illustria. Qui eum lectus tenuit duobus mensibus, lectus languoris, lectus doloris, is nunquam expressit ab illo languoris & doloris vocem: sed tanquam COS mansuetudinem in eo & obedientiam (quas videbatur habuisse virtutes non confirmatione disciplinae, sed natura satum)

Aa

exacuit:

exacuit: sic ut in hoc morbo molestè tulerit, non letum, sed se. se? se, inquam, non patienter sibi, sed se se molestum aliis. Nam qua fuit natura suauitatis, voluit suis aut gratus, aut nullus viuere. Hactenus quidè patiebatur, sed nec grauiter, nec cum periculo. Expectatur id temporis (quem Princeps Romam allegarat, sua erga sedem Apostolicam obedientia testem) D. Brandius, & auidè expectatur à senè; certè quidem credo omine quodam, ut qui Pontificem Romanum, omni officio & obedientia viuus complexus est, eum iam moriturus haberet & obedientia approbatorem, & benedictionis patrè. Rediit ille. O latum senem, & de reditu Brandij, quem amauit; & de nuncio, quem attulit. Post quàm enim renunciauit Pontificis in eum beneuolentiam, quam emerat bene magnam, magno amoris pretio, Cardinaliumq; literas explicauit, senis emicuit ex vultu letitia, quam lachrymæ ubertim sequentes loquebantur, nihil ei aut in vita fuisse, aut in morte esse prius & antiquius, quàm suæ in sanctam sedem obedientia testificationem, & sanctæ sedis in se auctoritatem ac beneuolentiam. Fuit ille (dicam verbo) suorum ut subditorum pater, sic maiorum filius verus; qui quoties aut suorum in se elicere, aut suam in Pontificem exprimere obedientiam voluit, illud sermone iam tritissimum fecit, oportet obedire, oportet esse obedientia filium. Audio à multis nubem illam, quam corporis morbus menti eius videbatur offudisse, huius reditu & sermone ita disse-
 etam,

Etiam, ut nihil prius habuerim, quàm hunc letitiæ
vultum, & è vultu nitentem valetudinis spem, co-
ram videre. Accedo, intromittor, audio illam pri-
mam vocem, Brandius, Turnere, nihil ad te? nihil à
tuo Cardinale? Post voces aliquot acceptas, redditas
de Illustrissimo, profectò, inquit, bonus vir est; &
cum quo vellem mihi vsum esse communionemq; a-
moris & literarum. Cùm multas habes (Illustrissime
Cardinalis) laudes, multas & magnas, ex natura, ex
doctrina, ex cœlo petitas, tum illam sanè longè ma-
ximam, ex sancti senis sancta ore fluentem, cui tan-
ti fuit boni viri notio, ut non eam tanquam su-
rum aula cui libet appingeret, sed summam seruaret
illis summis, quibus vera virtus, verus zelus, verus cau-
dor, hanc laudem confecerant. Ut laudabat, si a-
mabat, planè & ad normam. Hinc amor in Anglos
verus; Anglos dico, qui integri ad hæresi Romanæ
& Christum exilio sancto profitebantur: & ut a-
mor in hos, sic in illos, qui Lutheranam & Calui-
niam siliquam delitiis orbis & cœli præferunt, o-
dium, odium planè maius & acerbius, quo indignius
ferebat, eam gentē, quæ Vilibaldos, Valburgas, Bur-
chardos, Bonifacios protulit, satores apud Germanos
Euangelij primos, & austeritatis ad cœlū magistros,
nunc furore carnis actos transuersim, sequi nescio
quam mollem, & Veneream Lutheri, tanquam noui
Priapi, religionem. Sed amor ponit me extra circum-
quem huius moris curro, verè curro. Nam res, quæ

*inciderant ex vario euentu varia, non sinunt meum
 calamum in singulis herere. Totus eius morbus fuit
 victoria quadam sensus & mundi, certe victoria, in
 qua sensus & mundi seditio prius posita, quam visa.
 Hanc victoriam & mentis pacem planè statuo eum
 impetrâsse è caelo. nihil enim illi tritius in ore, nihil
 in prece, nihil in altari, quàm vt Deus sinat illum
 hîc purgari, & si quid macule corpus adfricauerit a-
 nimæ, anima id luat in corpore. Nihil mirum, si
 potuerit pati, cui, pati, fuit palmarium, imò è caelo
 premium. Propè mortem, mirum est, quàm con-
 tempserit mortem. Roganti vni, quod optaret in hac
 vita amplius, respondit; mori: nec aliquid in hac aut
 scelerum forde, aut hereseon labe posse esse, quod ei vi-
 tam possit facere aut dulcem, aut optabilem: esse qui-
 dem sibi cordi & curæ, Ecclesiam suam, populû suum,
 Eystadium suum (ô voces pastoris bonas) sed vt se, sic
 hac in manu esse Dei. Hactenus speramus illi vitam.
 Postquam medicus clamat, mortem certam, Deus bo-
 ne, quos gemitus? quas lachrymas? quos dolores suo-
 rum? nihil necesse, mercede eliciamus proficarium pul-
 lam & lachrymam. Tota ciuitas, est luctus, tota di-
 tio, imber lachrymarum. Is tamen recto & erecto a-
 nimo videre hanc hominum de se curam, in illam so-
 lum cogitationem intentus, atq; defixus, quomodo
 moriatur Deo. Quamquam frustra hanc curam cu-
 rat. Nam vnus est ille bene moriendi modus, quem
 semp tenuit, bene viuere. Qui illi erat à sacra secretaq;*

AUREO

aure, quia nouit Principum animos difficillimè di-
 uelli, à pleno titularum, dignitatum, rerum huma-
 narum affectu, voluit etiam hunc affectus in illo fun-
 dum tentare. Deus bone, quàm reperit purum? quàm
 defacatum? quàm limpidum? & nullo mundi limo
 inspersum? Est (inquit Confessarius) illustrissime Prin-
 ceptus, tempus, quo testère mundo, quanti facis mun-
 dum; respondeasq; mentem tuam clarè, an res terre-
 nas vt necessariò, sic libenter relinques. Egon? (inquit)
 libenter non relinquam res terrenas? nec meas? nec
 veras res? Quae nobis videntur res, sunt vmbra; quae
 firmæ, sunt planè fluxa. Non multò pòst sistitur illi
 Christus panis specie rectus. Mox ille, titulos (in-
 quit) bone Iesu, honores, agros, palatia, vitam, om-
 nia, singula, quibus me supra me ornasti, tibi nunc ce-
 do, liberè, libenter. Quid hìc primùm laudo? men-
 tem? est supra omnem laudem. Verbum? peribit illi
 vis à me verbo. Exemplum? exemplum quidem hoc,
 si qua laude aut via possum, optem subiici non prin-
 cipibus modò, sed omnibus etiam hominibus, qui in
 huius stadij meta. Principibus tamen maxime. Om-
 nes & omnia ita sunt in horum vel nutu, vel manu,
 vt monendi mihi sint, vti, non abuti hac prerogati-
 ua. Quae illos magnos faciunt, aliena sunt, vt nunc
 illorum, sic paulò antea aliorum, & non multò pòst
 fortasse futura hostium. Ipsi sunt, quantum Dei sunt.
 Extra hoc, spectata eos, quantulos? spectata eos, quàm mi-
 seros? spectata eos, quàm obnoxios hominibus, belluis? spe-
 ctata

Et a eos. quos tandem? bullas viuas. & paulò post exi-
 turas in ventum & fœtorem. Huc, Præfides terræ,
 huc respicite ad Martinum, veram cynosuram, si ve-
 litis ex mari, quod nauigatis, mundi, appellere in cœ-
 li stationem. Magna illa, quibus vos magni, pom-
 pas, honores, diuitias, MARTINVS docet vmbrae
 esse, non res; mundi, non vestras. Vultis tamen has
 vmbrae? planè vt infantes. Quemadmodum hi in
 pomis, lapillis, pupulis, querunt non quod bonum,
 sed quod bellum; & leuia putant verba bona, si verè
 bella: sed maturiores iam facti, quæ tantoperè pla-
 cebant, fugiunt tricas & Apinas, amantque rem,
 non colorem pomi, pretium, non speciem lapilli; non
 puppam fœminæ, sed fœminam veram: Sic nos in hac
 lutea compage, currimus post colores, post vmbrae,
 quoad exciti exemplis Martinorum, aut cœlesti luce
 illustrati, vnum verum esse, vnum bonum esse, vnum
 nostrum esse Deum, planè cognoscimus. Post se libe-
 ra voce exutum his terrenis, Illustrissimum, Re-
 uerendissimum, Principem, Episcopum, &
 alios titulos ægerrimè audiit, tanquam non suos. Venit
 ad agonè (in quo quicquid athleta Christi debet) fa-
 cit. piè facit, & cum fonte lachrymarum: ac quemad-
 modum sacerdos eum munit sacra Confessione & men-
 sa; sic vt se piat sacra lachryma, nec prius facit flendi si-
 nem, quam ille muniendi. Piato, immò sacrato nullæ
 amplius fluit lachryma, vngitur placidus, dicit vale
 placidus, monet placidus, & audit monentes, orat pla-
 cidus,

eidus, & quasi non pars mundi, sic è mundi statione
 placidè exit. Multa vestigia diuini hominis, tanquã
 ad Deum rectã exeuntis. Qua quisq; vita fuit, scãda,
 integra; eius signum, anima claustrum iam corporis
 perruptura, clarè edit. Dicunt, auarus, opes; libidi-
 nosus, delicias; miles, bella; nauta, scopulos; bona, bo-
 nus. Martinus, vt verus Episcopus, & in mundo viuens
 sine pice mundi: dispēsãt partes, Suffraganeo suo, con-
 cionandi; Capellano, celebrandi; aliis, alias functio-
 nes piè diligenterq; obeundi. Si quid effert iam mens
 in corpore, quasi extra corpus, quid putatis illud? non
 mundum aut mundana, sed missas, psalmos, Euan-
 gelium, resurrectionis spem, cœlum, Ecclesiam suam.
 Quid pergo? agon illius & extremus vita circus fuit.
 totus in cura Episcopali. monet, & monetur; moue-
 tur, & mouet; benedicit & benedicitur. Id memora-
 bile, quod sepè suis, huic sacram manum, illi sacrum
 oculum, alteri sacrum osculum, omnibus sacram cru-
 cem & benedictionem sepè impertierit, quasi sacer sa-
 cra tantũ cogitans, faciens, dicens. Duobus illis die-
 bus, qui fuerunt seni vita vltimi, Adamus Fabricius, q;
 præerat sacris eius concionib. & cõfessionibus, & Lau-
 rēcius Eiszephius, Suffraganeus, viri à zelo & doctrina
 instructi, semper penè aderant illi, operamq; quam
 malebant vigenti & viuo, moribundo iã piè nauant.
 Præeuntes, nunc hunc, Pater noster; nunc illum,
 Credo; vtrumq; iã, alias orationes; pius senex sequi-
 tur tanta vultus vociq; suauitate, vt viderint omnes.

in illo animi submissionem, quantam oratione mea
 nunquam equem, qui senex iuuenum, pastor ouium,
 pater filiorum, vocem nutumque non sequi tantum,
 sed obseruare etiam videbatur, atque hoc vltimum &
 maximum, vel suis modestiæ exemplum, vel sibi obe-
 dientiæ monumentum conficiebat. Omnia hic, tan-
 quam ouis, & obedientiæ infans alieno ductu, nisi
 quod sepe iusserit sibi præiri illam Psalmum, Expe-
 ctans expectaui Dominum. De hoc psalmo vi-
 deo sanè fulgorem Spiritus sancti emicantem ex voce.
 Nam Sacramētis, lachrymis, orationibus iam piatus,
 non clamat, De profundis; nec gemit, Misereres;
 sed quasi carnem, mundum, Sathanam ducens in
 triumpho, id vnum cogitat, dicit, Expectans expe-
 ctavi Dominum, & intendit mihi.

I. Expectauit senex, non mundum, sed Do-
 minum, & intendit, nec quæ fuit resurrectio-
 nis spes, excidit illi.

II. Auditus est, & eductus de lacu miseriæ,
 inferni putentissimo lacu, & de luto fecis, id
 est, sepulchro carnis luteo.

III. Et fixi in petra pedes eius, ne posset ca-
 dere, & carnis huius vel peccati mortem ite-
 rum mori, qui illi pes aliquando lapsabat, is
 nunc firmus in cælo.

IV. Oris quoque; aliæ vices; alia cantio vocis.
 quæ erat in carne oratio pro se & suis, ea iam
 id cælo facta est laudatio, perpetua laudatio
 Dei, de usura cæli, gloriæ, Dei. V. Vi-

V. Videbunt multi mysterium, mali ad timorem, boni ad spem.

VI. Et dicent hi, & illi, beatum virum, cui spes, Dominus, & ita spes, vt mens illi non effluerit ad res, & idola mundi, infanias veras, veras vanitates.

Non pergo in reliqua explicatione Psalmi, qui totus de resurrectione Christi, & ordine redempti mundi, non sine instinctu coelesti, à senè paulò post resurrectione, toties fuit vsurpatus. Non de morte tantùm, sed de hora etiam fuit mysterium. Nocte, quæ fuit illi vltima, cœpit seriò rogare de decima hora: quam, quia omnes nôrant longissimè abesse, putant delirium esse vocis. Magis putant, quod non multò post subiecerat voce contentius elata, decima, adhuc non audita? tandem quasi agrè ferens, horam optatam diutiùs, quàm pro voto hærere, iterum atque iterum, etiã ne, (inquit) tam tardè decima? Quid vrages, sancte senex, decimam? veniet illa, veniet, quàm festa tibi & fausta, tam nobis lachrymabilis & mœsta: cum cognituri sumus, quod prius interpretabamur delirium vocis, fuisse mysterium. Auditur enim iam decima, & ecce, tu tuam animam, nitidam illam, & à carnis Sathanaquæ nexu liberam reddis Deo tuo, nosquæ deseris inter mundum & Dæmonem medios, immo sine te mortuos. Bene dixit vnus, cui senis cor visum; aut certè sapius auditum.

eum toto vitæ curriculo creditum optimum, sed meliorem tamen semper fuisse, quàm creditum. Id iam videmus clarè. Credimus antè tantum Confessorem, vidimus in morte etiam Prophetam. Fuit præterea aliquid, eum mortuum in octava corporis Christi. Nam cum is corpus Christi tanta reuerentia in vita semper coluisset, quanta hominum quisquam; & rem sacram toties fecisset, vt in funere eius Suffraganeus argute dixerit, res sacras fecisse illum plures, quàm audierint alij: profecto hoc credo è caelo fluxisse in eum beneficium, vt quem diem is reuerentissime semper habuit, & Ecclesia, Christi corporis vero, sed mysticè velato, triumphum contra hæreticos decreuit, eum is videret & in terra vltimum, & in caelo primum. Mallem, non tam citò videret, non quòd beato quicquam vellem præcerpere de sua felicitate, sed quòd hæc eius felicitas nobis sit infelicitas, quantum scribendo non possum consequi. Sed non turbæ meis querelis tuos (B. MARTINE) sacros manes, tantum terogo, vt quæ tibi felicitas in caelo obtigit, eius nobis aliquam partem impertias, nobisque videas & provideas pastorem, non qui optimus videtur posse, sed qui vult optime, & ad tuum exemplum, Ecclesiam hanc tuam in medijs mundi, tanquam maris vndantis, scopulis fluitantem, regere & administrare. Hæc habui (Illustrissime Cardinalis) quæ de Episcopi MARTINI morte scriberem. Si quid verum.

rum, aut varium postea incidere, quod vestræ Romæ
scire inter sit, id mox ad vos ut perferatur, effecero. In-
terea temporis me Vestræ Celsitudinis obsequiis om-
nibus, sincerè, pro eo, ac debeo. & totum dedo. Va-
leat Illustrissimus Angliæ, Romæ, toti Ecclesiæ quàm
diutissimè.

V. ^{ra} Celsitudini

Deuinctissimus
Capellanus

ROBERTVS
TURNERVS.

INDEX